

नित्य मनन

गांधीजी

1952

Exported from Wikisource on 13 जून, 2024

નિત્ય મનન
ગાંધીજી
૧૯૫૨

નિત્ય મનન

ગાંધીજી

નવજીવન પ્રકાશન મંદિર
અમદાવાદ-૧૪

નિત્ય મનન

ગાંધીજી

નવજીવન પ્રકાશન મંદિર
અમદાવાદ-૧૪

મુદ્રક અને પ્રકાશક
શાંતિલાલ હરજીવન શાહ
નવજીવન મુદ્રણાલય, અમદાવાદ-૧૪

© નવજીવન ટ્રસ્ટ, ૧૯૫૨

પહેલી આવૃત્તિ, ૧૯૫૨, પ્રત ૬,૦૦૦
પુનર્મુદ્રણ, ૧૯૬૫, પ્રત ૧,૦૦૦
પુનર્મુદ્રણ ૧૯૬૯, પ્રત ૨,૦૦૦

એક રૂપિયો

માર્ચ, ૧૯૬૯

પ્રકાશકનું નિવેદન

રોજ રોજ મનન કરવા જેવા આ સુવિચારો ગાંધીજી, રોજ એક એક કરીને, તા. ૨૦-૧૧-૪૪થી શરૂ કરી, લગભગ બે વરસ સુધી નિયમથી લખતા હતા. આમ લખવાની શરૂઆત તેમણે શ્રી હિંગોરાણી કરીને એક ભાઈ ઘરભંગના દુઃખથી ઘવાયા હતાં તેમના મનની શાંતિ નિમિત્તે કરી હતી.

શરૂમાં તા. ૧૩-૧૦-૪૪થી થોડા દિવસ સુધી આ રીતે તેમણે એક એક સુવિચાર લખ્યો; પછી ૨૦-૧૧-૪૪થી તે રોજ લખવાનો નિયમ લીધો; અને પોતે નોઆખાલી ગયા ત્યારે અનેક નાનાં મોટાં કામ છોડી ત્યાંના જ એકમાત્ર કામમાં લીન થયા, તેથી આ નિયમ પણ છૂટ્યો હતો.

આ વિચારોમાંથી (તા. ૨૦-૧૧-૪૪થી ૧૯-૪-૪૫ સુધીનો) પહેલો હપતો શ્રી હિંગોરાણીએ મૂળ હિંદીમાં છપાવ્યો છે. મૂળ હિંદી

સાથે તેના ગુજરાતી અનુવાદ અહીં પ્રસિદ્ધ કર્યો છે, જેથી તેની સસ્તી નકલ સૌને મળી શકે.

આ વિચારોમાં ત્રણ જગ્યાએ ગાંધીજીએ અમુક હિંદી ભજનોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, તે ભજનો પરિશિષ્ટમાં ઉતાર્યા છે. ઉપરાંત, તા. ૨૦-૧૧-'૪૪થી નિયમ લેતા પહેલાં, તા. ૧૩-૧૦-'૪૪થી ૧૬-૧૧-'૪૪ સુધીમાં છૂટક તારીખોએ વિચારો લખવાના શરૂ કરેલા, તે પણ શરૂનાં પાનાંના ક્રમાંકમાં આપવામાં આવ્યા છે.

૧૫-૨-'૫૨

नित्य मनन

୫୫

-	<u>ମୁକାଶକ୍ରମ</u>	୪୪	<u>୧୫-୧୨-'୪୪</u>	୮୭	<u>୨୭-୧-'୪୫</u>	୧୩୦	<u>୧୧-୩-'୪୫</u>
	<u>ନିବେଦନ</u>	୪୫	<u>୧୬-୧୨-'୪୪</u>	୮୮	<u>୨୮-୧-'୪୫</u>	୧୩୧	<u>୧-୧୨-'୪୫</u>
୧	<u>୧୩-୧୦-'୪୪</u>	୪୬	<u>୧୭-୧୨-'୪୪</u>	୮୯	<u>୨୯-୧-'୪୫</u>	୧୩୨	<u>୧୩-୩-'୪୫</u>
୨	<u>୧୪-୧୦-'୪୪</u>	୪୭	<u>୧୮-୧୨-'୪୪</u>	୯୦	<u>୩୦-୧-'୪୫</u>	୧୩୩	<u>୧୪-୩-'୪୫</u>
୩	<u>୧୫-୧୦-'୪୪</u>	୪୮	<u>୧୯-୧୨-'୪୪</u>	୯୧	<u>୩୧-୧-'୪୫</u>	୧୩୪	<u>୧୫-୩-'୪୫</u>
୪	<u>୧୬-୧୦-'୪୪</u>	୪୯	<u>୨୦-୧୨-'୪୪</u>	୯୨	<u>୧-୨-'୪୫</u>	୧୩୫	<u>୧୬-୩-'୪୫</u>
୫	<u>୧୭-୧୦-'୪୪</u>	୫୦	<u>୨୧-୧୨-'୪୪</u>	୯୩	<u>୨-୨-'୪୫</u>	୧୩୬	<u>୧୭-୩-'୪୫</u>
୬	<u>୧୮-୧୦-'୪୪</u>	୫୧	<u>୨୨-୧୨-'୪୪</u>	୯୪	<u>୩-୨-'୪୫</u>	୧୩୭	<u>୧୮-୩-'୪୫</u>
୭	<u>୧୯-୧୦-'୪୪</u>	୫୨	<u>୨୩-୧୨-'୪୪</u>	୯୫	<u>୪-୨-'୪୫</u>	୧୩୮	<u>୧୯-୩-'୪୫</u>
୮	<u>୨୦-୧୦-'୪୪</u>	୫୩	<u>୨୪-୧୨-'୪୪</u>	୯୬	<u>୫-୨-'୪୫</u>	୧୩୯	<u>୨୦-୩-'୪୫</u>
୯	<u>୨୧-୧୦-'୪୪</u>	୫୪	<u>୨୫-୧୨-'୪୪</u>	୯୭	<u>୬-୨-'୪୫</u>	୧୪୦	<u>୨୧-୩-'୪୫</u>
୧୦	<u>୨୨-୧୦-'୪୪</u>	୫୫	<u>୨୬-୧୨-'୪୪</u>	୯୮	<u>୭-୨-'୪୫</u>	୧୪୧	<u>୨୨-୩-'୪୫</u>
୧୧	<u>୨୩-୧୦-'୪୪</u>	୫୬	<u>୨୭-୧୨-'୪୪</u>	୯୯	<u>୮-୨-'୪୫</u>	୧୪୨	<u>୨୩-୩-'୪୫</u>
୧୨	<u>୨୪-୧୦-'୪୪</u>	୫୭	<u>୨୮-୧୨-'୪୪</u>	୧୦୦	<u>୯-୨-'୪୫</u>	୧୪୩	<u>୨୪-୩-'୪୫</u>
୧୩	<u>୨୫-୧୦-'୪୪</u>	୫୮	<u>୨୯-୧୨-'୪୪</u>	୧୦୧	<u>୧୦-୨-'୪୫</u>	୧୪୪	<u>୨୫-୩-'୪୫</u>
୧୪	<u>୨୬-୧୦-'୪୪</u>	୫୯	<u>୩୦-୧୨-'୪୪</u>	୧୦୨	<u>୧୧-୨-'୪୫</u>	୧୪୫	<u>୨୬-୩-'୪୫</u>
୧୫	<u>୨୭-୧୦-'୪୪</u>	୬୦	<u>୩୧-୧୨-'୪୪</u>	୧୦୩	<u>୧୨-୨-'୪୫</u>	୧୪୬	<u>୨୭-୩-'୪୫</u>
୧୬	<u>୨୮-୧୦-'୪୪</u>	୬୧	<u>୧-୧-'୪୫</u>	୧୦୪	<u>୧୩-୨-'୪୫</u>	୧୪୭	<u>୨୮-୩-'୪୫</u>
୧୭	<u>୧୩-୧୧-'୪୪</u>	୬୨	<u>୨-୧-'୪୫</u>	୧୦୫	<u>୧୪-୨-'୪୫</u>	୧୪୮	<u>୨୯-୩-'୪୫</u>
୧୮	<u>୧୬-୧୧-'୪୪</u>	୬୩	<u>୩-୧-'୪୫</u>	୧୦୬	<u>୧୫-୨-'୪୫</u>	୧୪୯	<u>୩୦-୩-'୪୫</u>
୧୯	<u>୨୦-୧୧-'୪୪</u>	୬୪	<u>୪-୧-'୪୫</u>	୧୦୭	<u>୧୬-୨-'୪୫</u>	୧୫୦	<u>୩୧-୩-'୪୫</u>
୨୦	<u>୨୧-୧୧-'୪୪</u>	୬୫	<u>୫-୧-'୪୫</u>	୧୦୮	<u>୧୭-୨-'୪୫</u>	୧୫୧	<u>୧-୪-'୪୫</u>
୨୧	<u>୨୨-୧୧-'୪୪</u>	୬୬	<u>୬-୧-'୪୫</u>	୧୦୯	<u>୧୮-୨-'୪୫</u>	୧୫୨	<u>୨-୪-'୪୫</u>
୨୨	<u>୨୩-୧୧-'୪୪</u>	୬୭	<u>୭-୧୨-'୪୫</u>	୧୧୦	<u>୧୯-୨-'୪୫</u>	୧୫୩	<u>୩-୪-'୪୫</u>

२३ २४-११-४४
२४ २५-११-४४
२५ २६-११-४४
२६ २७-११-४४
२७ २८-११-४४
२८ २९-११-४४
२९ ३०-११-४४
३० १-१२-४४
३१ २-१२-४४
३२ ३-१२-४४
३३ ४-१२-४४
३४ ५-१२-४४
३५ ६-१२-४४
३६ ७-१२-४४
३७ ८-१२-४४
३८ ९-१२-४४
४० ११-१२-४४
४१ १२-१२-४४
४२ १३-१२-४४
४३ १४-१२-४४

६८ ८-१-४५
६९ ९-१-४५
७० १०-१-४५
७१ ११-१-४५
७२ १-१२-४५
७३ १३-१-४५
७४ १४-१-४५
७५ १५-१-४५
७६ १६-१-४५
७७ १७-१-४५
७८ १८-१-४५
७९ १९-१-४५
८० २०-१-४५
८१ २१-१-४५
८२ २२-१-४५
८३ २३-१-४५
८४ २४-१-४५
८५ २५-१-४५
८६ २६-१-४५

१११ २०-२-४५
११२ २१-२-४५
११३ २२-२-४५
११४ २३-२-४५
११५ २४-२-४५
११६ २५-२-४५
११७ २६-२-४५
११८ २७-२-४५
११९ २८-२-४५
१२० १-३-४५
१२१ २-३-४५
१२२ ३-३-४५
१२३ ४-३-४५
१२४ ५-३-४५
१२५ ७-१२-४५
१२७ ८-३-४५
१२८ ९-३-४५
१२९ १०-३-४५

१५३ ४-४-४५
१५४ ५-४-४५
१५५ ६-४-४५
१५६ ७-१२-४५
१५७ ८-४-४५
१५८ ९-४-४५
१५९ १०-४-४५
१६० ११-४-४५
१६१ १-१२-४५
१६२ १३-४-४५
१६३ १४-४-४५
१६४ १५-४-४५
१६५ १६-४-४५
१६६ १७-४-४५
१६७ १८-४-४५
१६८ १९-४-४५
१६९ परिशिष्ट-१
१७० परिशिष्ट-२
१७१ परिशिष्ट-३

આ કૃતિ હવે [સાર્વજનિક પ્રકાશનાધિકાર હેઠળ](#) આવે છે કેમકે આ કૃતિ [ભારત](#)માં પ્રકાશિત થઈ હતી અને તેના પ્રકાશન અધિકારની મર્યાદા પૂરી થઈ છે. [ભારતીય પ્રકાશનાધિકાર ધારા, ૧૯૫૭](#) હેઠળ, દરેક સાહિત્ય, નાટક, સંગીત અને કળાકારીગીરીની (છાયાચિત્રો સિવાયના) કૃતિઓ જો સર્જકના હયાતી કાળ દરમિયાન પ્રસિદ્ધ થઈ હોય (ખંડ. ૨૨) તો તે સર્જકના મૃત્યુ પછી (એટલે કે, વર્ષ ૨૦૨૪ માટે, ઓછામાં ઓછી ૧ જાન્યુઆરી ૧૯૬૪ પહેલાં)ના વર્ષથી ગણતા ૬૦ વર્ષ બાદ સાર્વજનિક પ્રકાશનાધિકાર હેઠળ આવે છે. સર્જકના મરણોપરાંત પ્રકાશિત થયેલી કૃતિઓ (ખંડ. ૨૪), છાયાચિત્રો (ખંડ. ૨૫), ફિલ્મો (ખંડ. ૨૬), અને ધ્વનિમુદ્રણો (ખંડ. ૨૭) તેના પ્રકાશનના ૬૦ વર્ષ બાદ સાર્વજનિક પ્રકાશનાધિકાર હેઠળ આવે છે.

પ્રકાશકનું નિવેદન

રોજ રોજ મનન કરવા જેવા આ સુવિચારો ગાંધીજી, રોજ એક એક કરીને, તા. ૨૦-૧૧-'૪૪થી શરૂ કરી, લગભગ બે વરસ સુધી નિયમથી લખતા હતા. આમ લખવાની શરૂઆત તેમણે શ્રી હિંગોરાણી કરીને એક ભાઈ ઘરભંગના દુઃખથી ઘવાયા હતાં તેમના મનની શાંતિ નિમિત્તે કરી હતી.

શરૂમાં તા. ૧૩-૧૦-'૪૪થી થોડા દિવસ સુધી આ રીતે તેમણે એક એક સુવિચાર લખ્યો; પછી ૨૦-૧૧-'૪૪થી તે રોજ લખવાનો નિયમ લીધો; અને પોતે નોઆખાલી ગયા ત્યારે અનેક નાનાં મોટાં કામ છોડી ત્યાંના જ એકમાત્ર કામમાં લીન થયા, તેથી આ નિયમ પણ છૂટ્યો હતો.

આ વિચારોમાંથી (તા. ૨૦-૧૧-'૪૪થી ૧૯-૪-'૪૫ સુધીનો) પહેલો હપતો શ્રી હિંગોરાણીએ મૂળ હિંદીમાં છપાવ્યો છે. મૂળ હિંદી સાથે તેના ગુજરાતી અનુવાદ અહીં પ્રસિદ્ધ કર્યો છે, જેથી તેની સસ્તી નકલ સૌને મળી શકે.

આ વિચારોમાં ત્રણ જગ્યાએ ગાંધીજીએ અમુક હિંદી ભજનોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, તે ભજનો પરિશિષ્ટમાં ઉતાર્યા છે. ઉપરાંત, તા. ૨૦-૧૧-'૪૪થી નિયમ લેતા પહેલાં, તા. ૧૩-૧૦-'૪૪થી ૧૬-૧૧-'૪૪ સુધીમાં છૂટક તારીખોએ વિચારો લખવાના શરૂ કરેલા, તે પણ શરૂનાં પાનાંના ક્રમાંકમાં આપવામાં આવ્યા છે.

૧૫-૨-'૫૨

જો સિરફ ઈશ્વરકા સહારા લેતે હૈ, વે મનુષ્યકા સહારા નહીં લેંગે, ચાહે વે મરે હોં, ચાહે જિન્દા । યદિ તુમને ઈસે પચા લિયા, તો તુમ કમી શોક નહીં કરોગે ।

૧૩-૧૦-'૪૪

જે લોકો ઈશ્વર પર જ આધાર રાખે છે તે મરેલાં કે જીવતાં માનવી પર કદી આધાર નહીં રાખે. આ વિચાર તું દિલમાં બરાબર ઉતારશે તો કદી શોક નહીં કરે.

૧૩-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૩-૧૦-'૪૪

૧૪-૧૦-'૪૪

૧૫-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

તુમ 'ટ્રાઇ અગેન' ('ફિરસે કોશિશ કરો') વાલી કવિતા જાનતે હો ? દુઃખસે લાચાર બનનેકી તુમકો ઇજાજત નહીં હૈ । દૂસરા સબ ભરોસા નિકમ્મા હૈ, એક ઈશ્વર પર હી વિશ્વાસ રખો । વિદ્યાકી મૌતસે યહી શિક્ષા મિલતી હૈ । તુમ્હારે પ્રેમકી પરીક્ષા હો રહી હૈ ।

૧૪-૧૦-'૪૪

'ટ્રાય અગેન' ('ફરી ફરી કોશિશ કરો')- વાળી અંગ્રેજી કવિતા તું જાણે છે ? દુઃખથી લાચાર બનવાની તને છૂટ નથી. બીજો બધો ભરોસો ખોટો છે. કેવળ ઈશ્વર પર ભરોસો રાખ. વિદ્યાના મૃત્યુનો પાઠ પણ એ જ છે. તારા પ્રેમ કસોટીએ ચડ્યો છે.

૧૪-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૪-૧૦-'૪૪

૧૫-૧૦-'૪૪

૧૬-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

ईश्वरकी कृपा ईश्वरका काम करनेसे आती है । तुमको ईश्वरका काम करना है । कभी चरखा चलाता है ? चरखा चलाना सबसे बड़ा यज्ञ है। रोते रोते भी चरखा चलाओ ।

૧૫-૧૦-'૪૪

ઈશ્વરનું કામ બજાવીએ તો તેની કૃપા મળે. તેથી તારે ઈશ્વરનું કામ કરવું. કોઈ વાર રેંટિયો ચલાવે છે ? રેંટિયો ચલાવવા એ સૌથી મોટો યજ્ઞ છે. રોતો રોતો પણ તું રેંટિયો ચલાવ.

૧૫-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૫-૧૦-'૪૪

૧૬-૧૦-'૪૪

૧૭-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

શાંતિમે, સુખમે તો સબ કુછ્હ હોતા હૈ । ચરખા દુઃસ્વીકા,
ભૂસ્વોંકા, સહારા હૈ । દુઃસ્વમે તો છૂટના હી નહીં ચાહિયે
।

૧૬-૧૦-'૪૪

શાંતિમાં ને સુખમાં તો બધું થાય. રેંટિયો દુખિયાં ને ભૂખ્યાનો
આધાર છે. એટલે દુઃખમાં તો એને છોડવાનો હોય જ નહીં.

૧૬-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૬-૧૦-'૪૪

૧૭-૧૦-'૪૪

૧૮-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

તુમ્હેં અપની દિનચર્યા એસી બના લેની ચાહિયે કિ એક ક્ષણ મી ફુરસત ન મિલે । યહી મૃત પ્રિયજનોકે પ્રતિ સચ્ચા પ્રેમ હૈ । અંગ્રેજોંકો દેખો । વે મી અપને પ્રિયજનોંકો પ્ર્યાર કરતે હૈ । લેકિન જબ વે પ્રિયજનોંસે જુદા હોતે હૈ, તો ઓર મી અધિક અપનેકો સેવા-કાર્ય મેં સમરપણ કર દેતે હૈ ।

૧૭-૧૦-'૪૪

એક ક્ષણ પણ નવરાશની ન રહે એ રીતે તારી દિનચર્યા ગોઠવ. એ જ અહીંથી વિદાય થયેલાં પ્રિયજનોને માટે સાચો પ્રેમ છે. અંગ્રેજોને જો. તે બધા પણ પોતાનાં પ્રિયજનોને ચાહે છે. પરંતુ પોતાનાં પ્રિયજનોને ગુમાવ્યા પછી તેઓ પોતાની જાતને સેવામાં વધારે અર્પણ કરી દે છે.

૧૭-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૭-૧૦-'૪૪

૧૮-૧૦-'૪૪

૧૯-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

મુઁ જિન્દોંકો કુછ્ ભેજતે હૈ, ઉસકા હમે પતા નહીં ચલતા હૈ; લેકિન જિન્દે મુઓંકો ભેજતે હૈ, યહ નિઃસન્દેહ હૈ । ઇસલિઁ હમ ઉનકે પીછે કભી ન રોયે । ઈશ્વર-કૃપા (Grace) ઈશ્વરકા કામ કરનેસે આતી હૈ । ઈશ્વરકે કામ શરીરસે, મનસે, વાણીસે, દુઃખીકી સેવા કરનેસે હોતે હૈ ।

૧૮-૧૦-'૪૪

મરેલાં જીવતાંને કંઈકે મોકલે છે કે નહીં એ આપણે જાણી શકતાં નથી. પરંતુ જીવતાં મરેલાને મોકલે છે એ વિષે જરાયે શંકા નથી. તેમની પાછળ આપણે કદી રોકકળ ન કરીએ. ઈશ્વરની કૃપા તેનાં કામ કરવાથી મળે છે અને શરીર વડે, મન વડે તેમ જ વાણી વડે દુખિયાંની સેવા કરવાથી ઈશ્વરનાં કામ થાય છે.

૧૯-૧૦-'૪૪

ऐसा सोचो कि गरीब आदमी तुम्हारे हालतमें क्या कर सकता है। उसकी पत्नी मर जाय तो वह दुगुना काम करेगा। वह भी ईश्वरका भक्त है। भीतरका आनन्द ईश्वरका काम करनेसे ही पैदा होता है। हम सब अपनेको गरीबकी हालतमें रख दें। बहरेपनको ईश्वरकी बख्शिश समझो। एक क्षण भी बगैर कामके रहना ईश्वरकी चोरी समझो। मैं दूसरा कोई रास्ता भीतरी या बाहरी आनन्दका नहीं जानता हूँ।

सबसे अच्छा तरीका तुम्हारे लिए २० ता० मनानेका तो यह है कि तुम सारा दिन सूत कातते रहो, या अपनी रुचिके अनुसार आश्रमके कोई भी काममें लगे रहो, और उसके साथ रामनामको जोड़ दो।

(गरीबोंको खिलाना) बिलकुल गैरज़रूरी है। जिन्हें सचमुच ज़रूरत हो, उन्हें तुम भले ही कुछ दे सकते हो।

१९-१०-'४४

गरीब माणस तारा जेवी दशामां शुं करे तेनो वियार कर. तेनी पत्नी मरी जाय तो ते बमणुं काम करवा मांडशे. ते पण ईश्वरनो ज भक्त छे. ईश्वरनुं काम करवाथी ज

અંતરનો આનંદ પેદા થાય છે. તેથી, આપણે આપણી જાતને ગરીબની દશામાં મૂકી દઈએ. તારા બહેરાપણાને ઈશ્વરની બક્ષિસ માન. એક ક્ષણ પણ ઈશ્વરનું કામ કર્યા વગર રહેવું એ તેની ચોરી છે એમ સમજ. અંદરનો કે બહારનો આનંદ મેળવવાનો બીજો કોઈ રસ્તો હું જાણતો નથી.

આખો દિવસ કાંતવામાં અથવા તને ગમતા આશ્રમના કોઈ પણ મજૂરીના કામમાં ગાળવો અને સાથે રામનામનું રટણ કરવું એ તારે માટે એ દિવસ (૨૦મી) પાળવાનો સૌથી સારો રસ્તો છે.

(ગરીબોને ખવડાવવું) તદ્દન બિનજરૂરી છે. જેને ખરેખરી જરૂર હોય તેવાને જોઈએ તો ભલે કંઈક આપ.

૧૯-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૯-૧૦-'૪૪

૨૦-૧૦-'૪૪

૨૧-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

આજકાલો દિન તુમ્હારે લિલુ શુભ દિન હૈ । વિદ્યાકો મૈને કાફી રુલાયા થા । વહ તુમ્હારે જૈસે રો દેતી થી ઓર કહતી થી : 'ભગવાન બતાઓ ।' મૈને ડાઠા ઓર કહા : 'ભગવાનકો ચરખેમે દેખેગી ।' આખિર સમજ્ઞ ગઈ । હમ યંત્ર હૈ ઓર યાંત્રી મી । શરીર યંત્ર હૈ, આત્મા યાંત્રી । આજ તુમ્હે ઇસ યંત્રસે યંત્રવત્ કામ લેના હૈ ઓર મુજ્જે હિસાબ દેના હૈ ।

૨૦-૧૦-'૪૪

આજનો દિવસ તારે માટે એક શુભ પર્વ છે. વિદ્યાને મેં ખૂબ રડાવેલી. તે તારી માફક જ રોયા કરતી અને કહેતી કે મને ભગવાન બતાવો. મેં તેને ધમકાવીને કહેલું કે ભગવાન તને રેંટિયામાં જોવાનો મળશે. આખરે તે સમજી. આપણે યંત્ર છીએ અને આત્મા તેનો યંત્રી છે. શરીર યંત્ર છે અને આત્મા તેનો યંત્રી છે. આજે તારે તેને મળેલા યંત્ર પાસેથી યંત્રના જોવું કામ લેવાનું છે અને મને તેનો હિસાબ આપવાનો છે.

૨૦-૧૦-'૪૪

मनुष्य जिसका ध्यान करता है, उसके मारफत ईश्वरको निश्चित देखता है । चरखा सबसे अच्छा प्रतीक है, और उसका दृश्यफल भी है । मनुष्यको मनुष्यका सहारा चाहिये, इसलिए तो आश्रम वगैरा संस्थाये रहती है । मनुष्यका सहारा सान्निध्यसे ही होता है, ऐसा नहीं है । कोई डाक द्वारा करते हैं, कोई सिर्फ विचारसे, कोई मरे हुएके सद्वचनोंसे, जैसे हम तुलसीदाससे रोज़ मिलते हैं ।

२१-१०-'४४

माएस जेनुं ध्यान धरे छे तेनी मारइते अयूक ईश्वरने जुअे छे. रेंटियो सौथी सारं प्रतीक छे अने तेनुं नजरे पडे अेवुं इण मणे छे. माएसने माएसनो आधार जोईअे छे, ते माटे तो आश्रम वगैरे संस्थाओ डोय छे. (परंतु) माएसनो आधार ते पासे डोवाथी ज मणे छे अेवुं नथी. कोईक पत्रवडेवार द्वारा, कोईक मात्र विचार द्वारा अने कोईक आपणे जेम रोज़ तुलसीदासने मणीअे छीअे तेम मृत्यु पाभेलानां सद्वचनो द्वारा तेनी सोबत भेणवे छे.

२१-१०-'४४

નિત્ય મનન

← ૨૧-૧૦-'૪૪

૨૨-૧૦-'૪૪

૨૩-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

આશા અમર હૈ । उसकी आराधना कभी निष्फल नहीं होती ।

૨૨-૧૦-'૪૪

આશા અમર છે. તેની આરાધના કદી નિષ્ફળ નથી જતી.

૨૨-૧૦-'૪૪

मेरे पास बैठने में कोई हानि नहीं है, लेकिन ऐसे वक्त पर, जैसे महादेव करता था और कृपालानी, तकली चलाना । पीछे ईश्वरके समयकी चोरी नहीं होगी । तकली हमारा मूक मित्र है । कुछ आवाज़ ही नहीं करती, और जगतके लिए जो धागा चाहिये उसे निकालती रहती है । तकली चलाते समय हम सब कुछ देख सकते हैं और सुन सकते हैं । मैं तो यहाँ तक जाता हूँ कि ईश्वर-कृपा होगी तो इस तरह कर्ममें जुते हुए रहनेसे कान भी खुल जाय । लेकिन जब इस तरह कर्मयोगी बनोगे, तब कानकी परवाह थोड़ी रहेगी । वानर-गुरु तो जान-बूझ कर कान बंद करता है, क्योंकि आसपासकी आवाज़ उसके रास्तेमें रुकावट डालती है ।

२३-१०-'४४

मारी पासे बेसवामां कशुं नुकसान नथी. परंतु तेवे वपते मडादेव अने कृपालानी करता तेम तारे तकली यलाववी. पछी तारे ढाथे ईश्वरना समयनी चोरी नहीं थाय. तकली आपणो भूगो मित्र छे. ते कशो अवाज नथी करती अने दुनिया माटे जे तारनी जरूर छे ते काढे छे. तकली यलावतां यलावतां आपणो बधुं जोई ने सांभणी शकीये छीये. हुं तो अटले सुधी कहुं के ईश्वरनी मखेरबानी लसे तो आ रीते

કામમાં કાયમ જોડાયેલા રહેવાથી કાન પણ ખૂલી જાય. પરંતુ આ રીતે તું કર્મયોગી બને તો તને કાનની ઝાઝી પરવાયે નહીં રહે. પેલો વાનરગુરુ તો જાણી બૂજીને પોતાના કાન ઢાંકી દે છે કેમ કે આજુબાજુથી આવતા અવાજ તેના માર્ગમાં અંતરાય નાખે છે.

૨૩-૧૦-'૪૪

મેરી શાંતિ ઓર મેરે વિનોદકા રહસ્ય હૈ મેરી ઈશ્વર, યાની સત્ય પર અચલ શ્રદ્ધા । મૈ જાનતા હૂં કિ મૈ કુછ કર નહીં સકતા હૂં । મુઝમે ઈશ્વર હૈ, વહ મુઝસે સબ કુછ કરાતા હૈ, તો મૈ કૈસે દુઃખી હો સકતા હૂં ? યહ મૈ જાનતા હૂં કિ જો કુછ મુઝસે કરાતા હૈ, મૈરે ભલેકે હી લિએ હૈ । ઈસ જ્ઞાનસે મૈ મુઝે સુશ રહના ચાહિયે । 'બા' કો ઈશ્વર લે ગયા સો 'બા' કે ભલેકે લિએ । ઈસલિએ 'બા' કા વિયોગ મુઝે દુઃખ દેનેવાલા નહીં હોના ચાહિયે । ઈસ વાસ્તે વિદ્યાકી મૃત્યુસે તુમ્હારા દુઃખ માનના પાપ સમઝો ।

૨૪-૧૦-'૪૪

મારી શાંતિ અને વિનોદનું રહસ્ય ઈશ્વર એટલે કે સત્ય પરની મારી અચળ શ્રદ્ધામાં છે. હું કંઈ જ કરવાને સમર્થ નથી એનું મને ભાન છે. પરંતુ ઈશ્વર મારામાં વસે છે અને તે મારી પાસે સર્વ કંઈ કરાવે છે. પછી મારે દુઃખ કેવું ? વળી મારી પાસે તે જે કંઈ કરાવે છે તે મારા ભલાને માટે જ છે એ પણ હું જાણું છું. આ ભાનથી પણ મારે પ્રસન્ન રહેવું જોઈએ. ઈશ્વરે બાને ઉઠાવી લીધી તે બાના ભલા માટે. તેથી બાના વિયોગથી મારે દુઃખી થવાનું ન હોય. આથી વિધાના મૃત્યુનો શોક કરવો એ પાપ છે એમ સમજ.

२४-१०-'४४

નિત્ય મનન

← ૨૪-૧૦-'૪૪

૨૫-૧૦-'૪૪

૨૬-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

શારીરિક કામ જ્ઞયાદા કરો । પઢનેકા, પઢાનેકા અવશ્ય કરો, લેકિન તકલી-ચરખા પર ખૂબ કામ કરો । માજી સાફ કરો, આશ્રમકે કામમેં હિસ્સા લો ઓર સબ કામ કરને મેં ઈશ્વરકે દર્શન કરો, ક્યોંકિ ઈશ્વર સબમેં ભરા હૈ ।

૨૫-૧૦-'૪૪

શારીરિક કામ વધારે કર. ભણવાભણાવવાનું જરૂર કર, પણ તકલી પર રેંટિયા પર ખૂબ કામ કર. શાકભાજી સાફ કર, આશ્રમના કામમાં ભાગ લે અને બધાં કામ કરવામાં ઈશ્વરનાં દર્શન કર કારણ કે ઈશ્વર સર્વત્ર રહેલો છે.

૨૫-૧૦-'૪૪

મેરે લેખોંમે સે જો નિકાલના હૈ સો નિકાલો । યહ કામ અચ્છા હૈ । લેકિન શારીરિક પરિશ્રમ સ્વૂબ ઁઠાના ઁાહિયે । વિદ્યાકા સ્મરણ કરના ઁૌર રોના બહુત હાનિકર હૈ। વહ સ્મરણ અચ્છા હૈ જો આત્માકો ઁંચે ઁઢાતા હૈ, જાગૃત કરતા હૈ । આત્માકા સ્વરૂપ સત્ (સત્ય), ઁિત્ (જ્ઞાન હૃદયસે મિલા હુઆ, અનુભવસિદ્ધ) ઁૌર આનન્દ હૈ । આનન્દમે ઁોનોંકી પરીક્ષા હૈ - આનન્દ ખીતરકા, જો બાહરમે ઁેખને મેં આતા હૈ ।

૨૮-૧૦-'૪૪

મારા લેખોમાંથી જે કાઢવું હોય તે કાઢ. એ કામ સારું છે. પણ શારીરિક મહેનત ખૂબ કરવી જોઈએ. વિદ્યાનું સ્મરણ કરવું ને રોવું બહુ હાનિકર છે. આત્માને ઊંચે ચડાવે, જાગ્રત કરે તે સ્મરણ સારું. આત્માનું સ્વરૂપ સત્ (સત્ય), ઁિત્ (હૃદયમાંથી મળેલું, હૃદયમાં ઊગેલું અનુભવસિદ્ધ) અને આનંદ છે. આનંદમાં બંનેની પરીક્ષા છે. આનંદ અંતરનો જે બહાર જણાય છે તે.

૨૮-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૬-૧૦-'૪૪

૨૭-૧૦-'૪૪

૨૮-૧૦-'૪૪ →

ગાંધીજી

सब ईश्वर करता है और वह जो करता है वह
अच्छेके ही लिए है, ऐसा समझ कर आनंदमें रहो ।

૧૩-૧૧-'૪૪

બધું કરનાર ઈશ્વર છે અને તે જે કરે છે તે સારાને માટે જ
કરે છે, એમ સમજીને આનંદમાં રહે.

૧૩-૧૧-'૪૪

મેરે લેખોંમે સે જો નિકાલના હૈ સો નિકાલો । યહ કામ અચ્છા હૈ । લેકિન શારીરિક પરિશ્રમ સ્વૂબ ઁઠાના ઁાહિયે । વિદ્યાકા સ્મરણ કરના ઁૌર રોના બહુત હાનિકર હૈ। વહ સ્મરણ અચ્છા હૈ જો આત્માકો ઁંચે ઁઢાતા હૈ, જાગૃત કરતા હૈ । આત્માકા સ્વરૂપ સત્ (સત્ય), ચિત્ (જ્ઞાન હૃદયસે મિલા હુઆ, અનુભવસિદ્ધ) ઁૌર આનન્દ હૈ । આનન્દમે ઁોનોંકી પરીક્ષા હૈ - આનન્દ ખીતરકા, જો બાહરમે ઁેખને મેં આતા હૈ ।

૨૮-૧૦-'૪૪

મારા લેખોમાંથી જે કાઢવું હોય તે કાઢ. એ કામ સારું છે. પણ શારીરિક મહેનત ખૂબ કરવી જોઈએ. વિદ્યાનું સ્મરણ કરવું ને રોવું બહુ હાનિકર છે. આત્માને ઊંચે ચડાવે, જાગ્રત કરે તે સ્મરણ સારું. આત્માનું સ્વરૂપ સત્ (સત્ય), ચિત્ (હૃદયમાંથી મળેલું, હૃદયમાં ઊગેલું અનુભવસિદ્ધ) અને આનંદ છે. આનંદમાં બંનેની પરીક્ષા છે. આનંદ અંતરનો જે બહાર જણાય છે તે.

૨૮-૧૦-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૮-૧૦-'૪૪

૧૩-૧૧-'૪૪

૧૬-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

सब ईश्वर करता है और वह जो करता है वह
अच्छेके ही लिए है, ऐसा समझ कर आनंदमें रहो ।

૧૩-૧૧-'૪૪

બધું કરનાર ઈશ્વર છે અને તે જે કરે છે તે સારાને માટે જ
કરે છે, એમ સમજીને આનંદમાં રહે.

૧૩-૧૧-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૩-૧૧-'૪૪

૧૬-૧૧-'૪૪

૨૦-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

રોના હાँસના દિલમે સે નિકલતા હૈ । (મનુષ્ય) દુઃખ માનકર રોતા હૈ । ઁસી દુઃખકો સુખ માનકર હાँસતા હૈ । ઁસલિલુ હી રામનામકા સહારા ઁાહિયે । સબ ઁનકો અર્પણ કરના તો આનંદ હી આનંદ હૈ ।

૧૬-૧૧-'૪૪

રોવું ઁને હસવું બંને દિલમાંથી નીકળે છે. (માણસ) જેને દુઃખ માનીને રુએ છે તેને જ સુખ માનીને હસે છે. આથી જ રામનામનો આધાર જોઈએ. બધું ઁને અર્પણ કરવું ઁ તો આનંદ જ આનંદ છે.

૧૬-૧૧-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૬-૧૧-'૪૪

૨૦-૧૧-'૪૪

૨૧-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

ईश्वरके नाम तो अनेक हैं, लेकिन एक ही नाम ढूँढे तो वह है सत्, सत्य । इसलिए सत्य ही ईश्वर है ।

૨૦-૧૧-'૪૪

ઈશ્વરનાં નામ તો અનેક છે, પણ એક જ નામ ખાળીએ તો તે છે સત્, સત્ય. તેથી સત્ય જ ઈશ્વર છે.

૨૦-૧૧-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૦-૧૧-'૪૪

૨૧-૧૧-'૪૪

૨૨-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

સત્યકે દર્શન બગૈર અહિંસાકે હો હી નહીં સકતે।
इसीलिए कहा है कि अहिंसा परमो धर्मः ।

૨૧-૧૧-'૪૪

સત્યનાં દર્શન અહિંસા વગર થઈ જ ન શકે. તેથી જ કહ્યું
છે કે અહિંસા પરમો ધર્મ.

૨૧-૧૧-'૪૪

नित्य मनन

← २१-११-'४४

२२-११-'४४

२३-११-'४४ →

गांधीजी

सत्यकी शोध और अहिंसाका पालन ब्रह्मचर्य, अस्तेय, अपरिग्रह, अभय, सर्वधर्मसमानत्व, अस्पृश्यतानिवारण, इत्यादि बगैर हो नहीं सकता।

२२-११-'४४

सत्यनी शोध अने अहिंसांनुं पालन ब्रह्मचर्य, अस्तेय, अपरिग्रह, अभय, सर्वधर्मसमानत्व, अस्पृश्यतानिवारण इत्यादि वगर थई न शके.

२२-११-'४४

નિત્ય મનન

← ૨૨-૧૧-'૪૪

૨૩-૧૧-'૪૪

૨૪-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

બ્રહ્મચર્યકા અર્થ યહાં મનસા, વાચા, કર્મણા
ઇન્દ્રિયનિગ્રહ હૈ । જો સ્ત્રીગમન નહીં કરતા હુઆ
મનસે વિકારમય રહતા હૈ, વહ સચ્ચા બ્રહ્મચારી ન
માના જાય ।

૨૩-૧૧-'૪૪

બ્રહ્મચર્યનો અર્થ અહીં મન, વચન, કર્મથી ઇન્દ્રિયનિગ્રહ છે.
સ્ત્રીગમન ન કરવા છતાં મનથી જે વિકારમય રહે છે, તે
ખરો બ્રહ્મચારી ન મનાય.

૨૩-૧૧-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૩-૧૧-'૪૪

૨૪-૧૧-'૪૪

૨૫-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

અસ્તેયકા અર્થ ચોરી નહીં કરના ઇતના હી નહીં હૈ ।
જિસ વસ્તુકી હમે આવશ્યકતા નહીં હૈ ઉસે રખના,
લેના હી ચોરી હૈ । ચોરીમે હિંસા તો ભરી હી હૈ ।

૨૪-૧૧-'૪૪

અસ્તેયનો અર્થ ચોરી ન કરવી એટલો જ નથી. જે વસ્તુની
આપણને જરૂર નથી તે રાખવી, લેવી, તે પણ ચોરી છે.
ચોરીમાં હિંસા તો ભરેલી જ છે.

૨૪-૧૧-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૪-૧૧-'૪૪

૨૫-૧૧-'૪૪

૨૬-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

અપરિગ્રહસે મતલબ યહ હૈ કિ હમ કોઈ ચીજકા સંગ્રહ ન કરે, જિસકી હમે આજ દરકાર નહીં હૈ।

૨૫-૧૧-'૪૪

અપરિગ્રહનો અર્થ એ છે કે, આપણને જેની આજે જરૂર નથી તેવી કોઈ ચીજનો આપણે સંગ્રહ ન કરીએ.

૨૫-૧૧-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૫-૧૧-'૪૪

૨૬-૧૧-'૪૪

૨૭-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

અભયમેં સબ પ્રકારકે ડરકા અભાવ હોના ચાહિયે ।
મૌતકા ડર, મારપીટકા ડર, મૂંખકા ડર, અપમાનકા
ડર, લોકલાજકા ડર, મૂતપ્રેતકા ડર, કિસીકે
ક્રોધકા ડર — ઇન સબ ઔરે એસે ડરોંસે મુક્તિ અભય
હૈ ।

૨૬-૧૧-'૪૪

અભયમાં બધા પ્રકારના ડરનો અભાવ હોવો જોઈએ.
મૌતનો ડર, મારપીટનો ડર, ભૂખનો ડર, અપમાનનો ડર,
લોકલાજનો ડર, મૂતપ્રેતનો ડર, કોઈના ક્રોધનો ડર — આ
બધા અને એવા ડરથી મુક્તિ તે અભય.

૨૬-૧૧-'૪૪

नित्य मनन

← २६-११-'४४

२७-११-'४४

२८-११-'४४ →

गांधीजी

जैसे हम अपने धर्मको आदर देते हैं ऐसे ही दूसरे धर्मको दें — मात्र सहिष्णुता पर्याप्त नहीं है ।

२७-११-'४४

जेम आपणे आपणा धर्मने मान आपीये छीये, तेम ज बीजा धर्मने पण आपीये — मात्र सहिष्णुता पूरती नथी.

२७-११-'४४

નિત્ય મનન

← ૨૭-૧૧-'૪૪

૨૮-૧૧-'૪૪

૨૯-૧૧-'૪૪ →

ગાંધીજી

અસ્પૃશ્યતાનિવારણકે માની હરિજનોંકો છૂના ઇતના હી નહીં, લેકિન ઁનકો હમારે રિશ્તેદારોં જૈસે સમઙ્ગના । અર્થાત્ જૈસે હમારે ભાઈબહનોંસે બરતતે હૈ એસે ઁનસે બરતના । ન કોઈ ઁંચ હૈ, ન કોઈ નીચ ।

૨૮-૧૧-'૪૪

અસ્પૃશ્યતાનિવારણનો અર્થ હરિજનોને અડવું એટલો જ નથી, પણ તેમને આપણાં સગાંસંબંધીઓ જેવા સમજવા : અર્થાત્ આપણાં ભાઈબહેનો સાથે વર્તીએ છીએ તેવી રીતે વર્તવું. નથી કોઈ ઊંચ કે નથી કોઈ નીચ.

૨૮-૧૧-'૪૪

नित्य मनन

← २८-११-'४४

२८-११-'४४

३०-११-'४४ →

गांधीजी

योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः यह पातंजल योगदर्शनका पहला सूत्र है । योग चित्तवृत्तिका निरोध है, यानी हमारे दिल में उठते तरंगों पर अंकुश रखना, उन्हें दबा देना, यह योग हुआ ।

२९-११-'४४

योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः अे पातंजल योगदर्शननुं पडेकुं सूत्र छे. योग चित्तवृत्तिनो निरोध छे. अेटले के आपणा मनमां ठिठता तरंगो पर अंकुश राखवो — तेमने दाबी देवा, ते योग थयो.

२८-११-'४४

નિત્ય મનન

← ૨૯-૧૧-'૪૪

30-૧૧-'૪૪

૧-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

“વૃક્ષનકી મત લે” મજન મનન કરને યોગ્ય છે । વહ તપતા છે ઓર હમકો શીતલતા દેતા છે । હમ ક્યા કરતે છે ?

૧-૧૨-'૪૪

“વૃક્ષનકી મત લે” [૧] ભજન મનન કરવા યોગ્ય છે. પોતે તપે છે ને આપણને શીતલતા આપે છે. આપણે શું કરીએ છીએ ?

૧-૧૨-'૪૪

1. ↑ ૧. જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧.

નિત્ય મનન

← ૩૦-૧૧-'૪૪

૧-૧૨-'૪૪

૨-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

“વૃક્ષનકી મત લે” મજન મનન કરને યોગ્ય છે । વહ તપતા છે ઓર હમકો શીતલતા દેતા છે । હમ ક્યા કરતે છે ?

૧-૧૨-'૪૪

“વૃક્ષનકી મત લે” [૧] ભજન મનન કરવા યોગ્ય છે. પોતે તપે છે ને આપણને શીતલતા આપે છે. આપણે શું કરીએ છીએ ?

૧-૧૨-'૪૪

1. ↑ ૧. જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧.

નિત્ય મનન

← ૧-૧૨-'૪૪

૨-૧૨-'૪૪

૩-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

મિથ્યાજ્ઞાનસે હમ હમેશા ડરતે રહેં । મિથ્યાજ્ઞાન
વહ હૈ જો હમકો સત્યસે દૂર રખતા હૈ યા કરતા હૈ ।

૨-૧૨-'૪૪

મિથ્યાજ્ઞાનથી આપણે હંમેશાં ડરતા રહેવું. જે જ્ઞાન
આપણને સત્યથી દૂર રાખે છે અથવા દૂર લઈ જાય છે તે
મિથ્યાજ્ઞાન છે.

૨-૧૨-'૪૪

नित्य मनन

← २-१२-'४४

३-१२-'४४

४-१२-'४४ →

गांधीजी

सत्यके दर्शनके लिए संतोंका चरित पढ़ना और उसका मनन करना आवश्यक है ।

३-१२-'४४

सत्यनां दर्शने माटे संतोनुं यरित्र वांयवुं अने तेनुं मनन करवुं आवश्यक छे.

३-१२-'४४

નિત્ય મનન

← ૩-૧૨-'૪૪

૪-૧૨-'૪૪

૫-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

જબ ભગવાન નિજ મુખસે કહતે હૈ, વે સબ પ્રાણિયોમે વિહાર કરતે હૈ, તો હમ કિસસે વૈર કરે ? (આજકે ભજનકા અનુવાદ)

૪-૧૨-'૪૪

ભગવાન નિજ મુખે કહે છે કે, પોતે સર્વે પ્રાણીઓમાં વિહાર કરે છે, ત્યારે આપણે કોની સાથે વેર રાખીશું ? (આજના ભજનનો અનુવાદ)૧ [૧].

૪-૧૨-'૪૪

૧. ↑ ૧. જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨

नित्य मनन

← ४-१२-'४४

५-१२-'४४

६-१२-'४४ →

गांधीजी

मीराबाईके जीवनसे हम बड़ी बात यह सीखते हैं कि उसने भगवानके लिए अपना सब कुछ छोड़ा — पति भी ।

५-१२-'४४

मीरांबाईना ज़ुवनमांथी महत्त्वनी बात आपणे अे शीभीअे छीअे के, तेणे भगवानने माटे पोतानुं सर्वस्व छोड्युं — पति पण.

५-१२-'४४

નિત્ય મનન

← ૫-૧૨-'૪૪

૬-૧૨-'૪૪

૭-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

શ્રદ્ધાસે મનુષ્ય ક્યા નહીં કર સકતા ? સબ કુછ
કર સકતા હૈ ।

૬-૧૨-'૪૪

શ્રદ્ધાથી માણસ શું નથી કરી શકતો ? બધું જ કરી શકે છે.

૬-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૬-૧૨-'૪૪

૭-૧૨-'૪૪

૮-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

શ્રદ્ધાસે મનુષ્ય પહાડોંકા ઉલ્લંઘન કરતા હૈ ।

૭-૧૨-'૪૪

શ્રદ્ધાથી માણસ પહાડો ઓળંગી જાય છે.

૭-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← 9-૧૨-'૪૪

૮-૧૨-'૪૪

૯-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

જો મનુષ્ય કિસી ઁક ચીજ પર ઁકનિષ્ઠાસે કામ કરતા હૈ, વહ આખિર સબ ચીજ કરનેકી શક્તિ હાસિલ કરેગા ।

૯-૧૨-'૪૪

જે માણસ કોઈ ઁક વસ્તુ ઉપર ઁકનિષ્ઠાથી કામ કરે છે તે અંતે બધી જ વસ્તુઓ કરવાની શક્તિ મેળવશે.

૮-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૮-૧૨-'૪૪

૯-૧૨-'૪૪

૧૦-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

સચ્ચા સુખ બાહરસે નહીં મિલતા હૈ, અંતરસે હી મિલતા હૈ ।

૧ -૧૨-'૪૪

સાચું સુખ બહારથી નથી મળતું, અંતરમાંથી જ મળે છે.

૯-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૯-૧૨-'૪૪

૧૦-૧૨-'૪૪

૧૧-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

જિસને અપનાપન યોયા, ડસને સબ યોયા ।

૧૦-૧૨-'૪૪

જેણે પોતાપણું ખોયું તેણે બધું જ ખોયું.

૧૦-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૦-૧૨-'૪૪

૧૧-૧૨-'૪૪

૧૨-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

સીધા રાસ્તા જૈસા સરલ હૈ એસા હી કઠિન હૈ । એસા ન હોતા તો સબ સીધા રાસ્તા હી લેતે ।

૧૧-૧૨-'૪૪

સીધો રસ્તો જેવો સરળ છે તેવો જ કઠણ છે. એમ ન હોત તો સૌ સીધો રસ્તો જ લેત.

૧૧-૧૨-'૪૪

नित्य मनन

← ११-१२-'४४

१२-१२-'४४

१३-१२-'४४ →

गांधीजी

“दया धर्मका मूल है” — ऐसा तुलसीदासजीने कहा है और कहते हैं : “तुलसी दया न छाँड़िये जब लग घटमें प्रान ।” हम सब दयाके भिक्षुक कैसे दया करें और किस पर ?

१२-१२-'४४

“दया धर्मका मूल है” — अम तुलसीदासजीने कहुं छे अने कहे छे : “तुलसी दया न छाँड़िये जब लग घटमें प्रान.” आपणे सौ दयाना भिक्षुओ केवी रीते दया करीये ने कोना पर करीये ?

१२-१२-'४४

નિત્ય મનન

← ૧૨-૧૨-'૪૪

૧૩-૧૨-'૪૪

૧૪-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

એક બહનને કહા : “ મૈ પ્રાર્થના કરતી થી, અબ છોડ દી હૈ |” મૈને પૂછ્ઠા : “ ક્યોં ?” ઉસને ઉત્તર દિયા : “ક્યોંકિ મૈ દિલકો ધોસ્ઠા દેતી થી |” ઉત્તર તો ઠીક હી હૈ, લેકિન ધોસ્ઠા દેના છોડે, પ્રાર્થના ક્યોં છોડે ?

૧૩-૧૨-'૪૪

એક બહેને કહ્યું : “હું પ્રાર્થના કરતી હતી, હવે છોડી દીધી છે.” મેં પૂછ્યું : “કેમ ?” તેણે જવાબ આપ્યો : “કારણ કે હું મારા અંતરને છેતરતી હતી.” ઉત્તર બરાબર છે; પણ છેતરવાનું છોડે, પ્રાર્થના શા માટે છોડે ?

૧૩-૧૨-'૪૪

कलका भजन बहुत मीठा और मननीय था । उसका सार यह है : भगवान न मंदिरमें है, न मसजिदमें; न भीतर है, न बाहर; कहीं है तो दीन जनोंकी भूख और प्यासमें है । चलो, हम उनकी भूख और प्यास मिटानेके लिए नित्य काते या ऐसी मेहनत उनके निमित्त रामनाम लेकर करें ।

१४-१२-'४४

કાલનું ભજન^[૧] બહુ મીઠું ને મનનીય હતું. તેનો સાર આ છે : ભગવાન નથી મંદિરમાં કે નથી મસીદમાં, નથી અંદર કે નથી બહાર; ક્યાંય હોય તો દીન જનોની ભૂખતરસમાં છે. ચાલો, આપણે તેમની ભૂખતરસ મટાડવા માટે રોજ કાંતીએ અથવા તેમને નિમિત્તે રામનામ લઈને એવી જાતમહેનત કરીએ.

૧૪-૧-'૪૪

1. ↑ ૧. જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩.

નિત્ય મનન

← ૧૪-૧૨-'૪૪

૧૫-૧૨-'૪૪

૧૬-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

ક્યાં વાત છે કે હમ સામાન્યતયા મી ઝૂઠસે નહીં બચતે ! મલે વહ શરમ યા ડરકે મારે ક્યોં ન હો । ક્યાં અચ્છા યહ નહીં હોગા કે હમ મૌન હી ધારણ કરે યા આપસ આપસમે નિડર હોકર જૈસા હમારે દિલમે છે વૈસા હી કહે ?

૧૫-૧૨-'૪૪

એ તે કેવી વાત કે, આપણે સામાન્ય રીતે પણ જૂઠથી દૂર નથી રહેતા ! ભલે એ શરમ કે ડરને કારણે કેમ ન હોય. તેના કરતાં આપણે મૌન જ ધારણ કરીએ અથવા અંદર અંદર નીડર થઈને આપણા મનમાં હોય તેવું જ કહીએ તો સારું નહીં ?

૧૫-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૧૫-૧૨-'૪૪

૧૬-૧૨-'૪૪

૧૭-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

થોડાસા ઝૂઠ મનુષ્યકા નાશ કરતા હૈ, જૈસે દૂધકો
એક બૂંદ જહર મી ।

૧૬-૧૨-'૪૪

થોડું સરખું જૂઠ પણ માણસનો નાશ કરે છે, જેમ ઝેરનું એક
ટીપું પણ દૂધનો નાશ કરે છે.

૧૬-૧૨-'૪૪

नित्य मनन

← १६-१२-'४४

१७-१२-'४४

१८-१२-'४४ →

गांधीजी

सही चीज़के लिए वक़्त देना हमको खटकता है;
निकम्मीके पीछे खुवार होते है और खुश होते है !!!

१७-१२-'४४

भरी वस्तु पाछण वप्त आपवानुं आपणने भूंये छे;
नकामी वस्तु पाछण भुवार थर्छये छीये ने भुश थर्छये
छीये !!!

१७-१२-'४४

नित्य मनन

← १७-१२-'४४

१८-१२-'४४

१८-१२-'४४ →

गांधीजी

“आदमको खुदा मत कहो, आदम खुदा नहीं; लेकिन खुदाके नूर से आदम जुदा नही ।”

१८-१२-'४४

“भाषासने खुदा न कडो, भाषास खुदा नथी; पण खुदाना नूरथी भाषास जुदो नथी.”

१८-१२-'४४

નિત્ય મનન

← ૧૮-૧૨-'૪૪

૧૯-૧૨-'૪૪

૨૦-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

સંતોંકી વાણી સુનો, શાસ્ત્ર પઢો, વિદ્વાન હો લો;
લેકિન અગર ઈશ્વરકો હૃદયમે સ્થાન નહીં દિયા તો
કુછ નહીં કિયા ।

૧૯-૧૨-'૪૪

સંતોની વાણી સાંભળો, શાસ્ત્ર પઢો, વિદ્વાન થઈ જાઓ;
પણ જો ઈશ્વરને હૃદયમાં સ્થાન ન આપ્યું તો કાંઈ ન કર્યું.

૧૯-૧૨-'૪૪

नित्य मनन

← १८-१२-'४४

२०-१२-'४४

२१-१२-'४४ →

गांधीजी

मुक्ति तो हम सब चाहते हैं, लेकिन उसका अर्थ ठीक से हम शायद नहीं जानते हैं। एक अर्थ तो यह है कि जन्म-मरणसे छुटकारा पाना।

२०-१२-'४४

मुक्ति तो आपसे सौ ईच्छीये छीये, पण कदाय तेने अर्थ बराबर नथी ज्ञाणता. तेनो अेक अर्थ तो अे छे के जन्ममरणथी छुटकारो मेणववो.

२०-१२-'४४

नित्य मनन

← २१-१२-'४४

२२-१२-'४४

२३-१२-'४४ →

गांधीजी

अनासक्तिकी पराकाष्ठा गीताकी मुक्ति है और वही अर्थ हम ईशोपनिषत् के पहले मंत्रमें पाते हैं ।

२२-१२-'४४

गीता अनुसार अनासक्तिनी पराकाष्ठा ते मुक्ति. आ ञ अर्थ आपणने ईशोपनिषदना पढेला मंत्रमां भणे छे.

२२-१२-'४४

नित्य मनन

← २२-१२-'४४

२३-१२-'४४

२४-१२-'४४ →

गांधीजी

अनासक्ति कैसे बढ़े ? सुख और दुःख, दोस्त और दुश्मन, हमारा और दूसरोंका — सब समान समझनेसे अनासक्ति बढ़ती है । इसलिए अनासक्तिका दूसरा नाम समभाव है ।

२३-१२-'४४

अनासक्ति કેમ વધે ? સુખ અને દુઃખ, મિત્ર અને શત્રુ, પાતાનું અને પારકું — બધું સમાને સમજવાથી અનાસક્તિ વધે છે. તેથી અનાસક્તિનું બીજું નામ સમભાવ છે.

૨૩-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૩-૧૨-'૪૪

૨૪-૧૨-'૪૪

૨૫-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

જैसे बिंदुका समुदाय समुद्र है, इसी तरह हम मैत्री करके मैत्रीका सागर बन सकते हैं । और जगतमें सब एक दूसरोंसे मित्र-भावसे रहें तो जगतका रूप बदल जाय ।

૨૪-૧૨-'૪૪

બિંદુઓનો સમૂહ મળીને જેમ સમુદ્ર બને છે તેમ આપણે મૈત્રી કરીને મૈત્રીના સાગર બની શકીએ છીએ. અને જગતમાં સૌ એકબીજા સાથે મિત્રભાવે રહે તો જગતનું રૂપ બદલાઈ જાય.

૨૪-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૪-૧૨-'૪૪

૨૫-૧૨-'૪૪

૨૬-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

આજ ખ્રિસ્તમસ દિન હૈ । હમ જો સબ ધર્મોકી સમાનતા માનતે હૈ, અનેકે લિએ ઈસા મસીહકા જન્મ એસા હી માનનીય હૈ જૈસા રામ-કૃષ્ણાદિકા ।

૨૫-૧૨-'૪૪

આજ નાતાલનો તહેવાર છે. આપણે જેઓ સર્વધર્મસમભાવમાં માનીએ છીએ તેમને માટે ઈસા મસીહનો જન્મદિન રામકૃષ્ણાદિના જન્મદિન જેટલો જ આદરપાત્ર છે.

૨૫-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૫-૧૨-'૪૪

૨૬-૧૨-'૪૪

૨૭-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

બીમારી માત્ર મનુષ્યકે લિા શરમકી બાત હોની ઢાહિયે। બીમારી કિસી ઢી ઢોષકી સૂચક હૈ । ઝિસકા તન ઓર મન સર્વથા સ્વસ્થ હૈ, ડસે બીમારી હોની નહીં ઢાહિયે।

૨૬-૧૨-'૪૪

બીમારીમાત્ર માણસને માટે શરમની વાત હોવી જોઈએ. બીમારી કોઈ પણ ઢોષની સૂચક છે. જેનું તન અને મન સર્વથા સ્વસ્થ છે તેને બીમારી થવી ન જોઈએ.

૨૬-૧૨-'૪૪

नित्य मनन

← २६-१२-'४४

२७-१२-'४४

२८-१२-'४४ →

गांधीजी

विकारी विचार भी बीमारीकी निशानी है । इसलिए हम सब विकारी विचारसे बचते रहें ।

२७-१२-'४४

विकारी विचार પણ बीमारीની निशानी છે. તેથી આપણે સૌ વિકારી વિચારથી દૂર રહીએ.

२७-१२-'४४

નિત્ય મનન

← ૨૭-૧૨-'૪૪

૨૮-૧૨-'૪૪

૨૯-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

વિકારી વિચારસે બચનેકા એક અમોઘ ઉપાય —
રામનામ — હૈ । નામ કંઠસે હી નહીં, કિતુ હૃદયસે
નિકલના ચાહિયે ।

૨૮-૧૨-'૪૪

વિકારી વિચારથી દૂર રહેવાનો એક અમોઘ ઉપાય —
રામનામ — છે. નામ કંઠમાંથી જ નહીં, પણ હૃદયમાંથી
નીકળવું જોઈએ.

૨૮-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૮-૧૨-'૪૪

૨૯-૧૨-'૪૪

૩૦-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

વ્યાધિ અનેક હૈ, વૈદ્ય અનેક હૈ, ઉપચાર મી અનેક હૈ
। અગર વ્યાધિકી ઁક હી દેસે ઁર ઁસકી મિટાનેહારા
વૈદ્ય ઁક રામ હી હૈ ઁસા સમઝે, તી બહુતસી ઝંઝટીસે
હમ બચ જાયે ।

૨૧-૧૨-'૪૪

વ્યાધિ અનેક છે, વૈદ અનેક છે, ઉપચાર પણ અનેક છે.
વ્યાધિને એક જ ગણીએ ને તેને મટાડનારો વૈદ એક રામ જ
છે એમ સમજીએ તો આપણે ઘણી માથાકૂટમાંથી બચી
જઈએ.

૨૯-૧૨-'૪૪

નિત્ય મનન

← ૨૯-૧૨-'૪૪

૩૦-૧૨-'૪૪

૩૧-૧૨-'૪૪ →

ગાંધીજી

આશ્ચર્ય है वैद्य मरते हैं, डाक्टर मरते हैं, उनके पीछे हम भटकते हैं । लेकिन राम जो मरता नहीं है, हमेशा ज़िन्दा रहता है और अचूक वैद्य है उसे हम भूल जाते हैं ।

૩૦-૧૨-'૪૪

વૈદ્યો ને દાક્ટરો જેઓ મરે છે તેમની પાછળ આપણે ભટકીએ છીએ. પણ રામ જે મરતો નથી, હમેશાં જીવે છે અને જે અચૂક વૈદ્ય છે તેને આપણે ભૂલી જઈએ છીએ, એ આશ્ચર્યની વાત છે.

૩૦-૧૨-'૪૪

नित्य मनन

← 30-१२-'४४

3१-१२-'४४

१-१-'४५ →

गांधीजी

इससे भी आश्चर्य यह है कि हम जानते हैं कि हम भी मरनेवाले तो हैं ही, बहुत करें तो वैद्यादिकी दवासे शायद हम थोड़े दिन और काट सकते हैं और इसलिए ख्वार होते हैं ।

३१-१२-'४४

अधीये वधारे आश्चर्यनी वात तो अे छे के आपणे ज्ञानीअे छीअे के आपणे पण मरवाना तो छीअे ज, बडु करीअे ते वैदो वगेरेनी मददथी क्दाय थोडा दडाडा वधारे काढी शकीशुं ताये तेने माटे पुवार थईअे छीअे.

3१-१२-'४४

નિત્ય મનન

← ૩૧-૧૨-'૪૪

૧-૨-'૪૫

૨-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

इसी तरह बूढ़े, बच्चे, जवान, धनिक, गरीब, सबको मरते हुए पाते हैं तो भी संतोषसे बैठना नहीं चाहते हैं, लेकिन थोड़े दिन जीनेके लिए रामको छोड़ सब प्रयत्न करते हैं।

૧-૧-'૪૫

એ જ રીતે વૃદ્ધ, બાળક, યુવાન, ધનિક, ગરીબ સૌને મરતાં જોઈએ છીએ તોપણ આપણે સંતોષથી બેસવા માગતા નથી, પણ થોડા દિવસ જીવવા માટે રામ સિવાયના બધા પ્રયત્નો કરીએ છીએ.

૧-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧-૧-'૪૫

૨-૨-'૪૫

૩-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

કૈસા અચ્છા હો કિ ઇતના સમઙ્ઙકર હમ રામભરોસે
રહકર જો વ્યાધિ આવે ઁસકો ઢી બરદાશત કરે ંરુ ંરુ
અપના જીવન આનંદમય બનાકર વ્યતીત કરે !

૨-૧-'૪૫

આટલું સમજીને આપણે જે વ્યાધિ આવે તે રામભરોસે
રહીને વેઠી લઈએ અને આપણું જીવન આનંદમય બનાવીને
ગુજારીએ તો કેવું સારું !

૨-૧-'૪૫

नित्य मनन

← २-१-'४५

३-१-'४५

४-१-'४५ →

गांधीजी

शरीरधारी महादेवको शरीरसे और उसके लेखोंसे ही हम देखते थे । यह एक ही बात हुई । देहातीत महादेव सर्वव्यापी है और उसके गुणोंसे हम उसको पहचान सकते हैं और इसमें सब एकसा शरीक हो सकते हैं । किसीको ज्यादा कम विभाग नहीं मिल सकता है ।

३-१-'४५

દેહધારી મહાદેવને તેના દેહ અને તેના લેખોની મારફતે જ આપણે જોતા હતા. આ એક જ વસ્તુ થઈ. દેહાતીત મહાદેવ સર્વવ્યાપી છે અને તેના ગુણોથી આપણે તેને ઓળખી શકીએ છીએ, અને તેમાં સૌ સરખો ભાગ લઈ શકે છે. કોઈ ને વત્તો ઓછો ભાગ નહીં મળી શકે.

3-1-'45

નિત્ય મનન

← ૩-૧-'૪૫

૪-૧-'૪૫

૫-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જન્મ ઓર મરણ શાયદ ંક હી સિક્કેકી ઢો બાજૂ નહીં હૈ ? ંક તરફ ઢેઘો તો મરણ ંર ઢૂસરી તરફ જન્મ । ંસમે ઢુઃઘ ક્યોં ? હરષ ક્યોં ?

૪-૧-'૪૫

જન્મ ંને મરણ કઢાય ંક જ સિક્કાની બે બાજું નથી ? ંક તરફ જુંઓ તો મરણ ને બીજી તરફ જુંં તો જન્મ. તેમાં ઢુઃખ શા માટે ? હરખ શા માટે ?

૪-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૪-૧-'૪૫

૫-૧-'૪૫

૬-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જો જન્મ-મરણની વાત સહી હો, ઓર હૈ, તો હમ ક્યોં મૃત્યુસે જરા મી ડરે, દુઃસી હોં, ઓર જન્મસે સુશ હોં ? પ્રત્યેક મનુષ્ય યહ સવાલ અપને સાથ કરે ।

૫-૧-'૪૫

જન્મમરણની વાત સાચી હોય ને સાચી છે, તો મૃત્યુથી આપણે શા માટે જરાયે ડરીએ, દુઃખી થઈએ, અને જન્મથી ખુશી થઈએ ? દરેક માણસ પોતાની જાતને આ સવાલ પૂછે.

૫-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૫-૧-'૪૫

૬-૧-'૪૫

૭-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જગત્ દ્વંદ્વસે ભરપૂર હૈ । સુખકે પીછે દુઃખ રહા હૈ,
દુઃખકે પીછે સુખ । ધૂપ હૈ તો છાયા મી હૈ, પ્રકાશ હૈ
તો અંધેરા મી, જન્મ હૈ તો મૃત્યુ મી । ઇસ દ્વંદ્વસે
હટના અનાસક્તિ હૈ । દ્વંદ્વકો જીતનેકા ઉપાય
દ્વંદ્વકો મિટાના નહીં હૈ, લેકિન દ્વંદ્વાતીત,
અનાસક્ત હોના હૈ ।

૬-૧-'૪૫

જગત તંદ્રોથી ભરેલું છે. સુખની પાછળ દુઃખ ને દુઃખની
પાછળ સુખ રહેલું છે. તડકો છે તો છાંયડો પણ છે, પ્રકાશ
છે તો અંધારું પણ છે, જન્મે છે તો મૃત્યુ પણ છે. આ
દ્વંદ્રોથી દૂર રહેવું તે અનાસક્તિ. દ્વંદ્રોને જીતવાનો ઉપાય
તેમનો નાશ કરવો એ નથી, પણ દ્વંદ્રાતીત, અનાસક્ત થવું
એ છે.

૬-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૬-૧-'૪૫

૭-૧-'૪૫

૮-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

યહ પીછેકા બતાતા હૈ કિ સબકી કુંજી સત્યકી આરાધનામેં હૈ । સત્યકી ઉપાસનાસે સબ ચીજ્ઝ મિલતી હૈ ।

૭-૧-'૪૫

આ પાછલું સૂચવે છે કે બધાની યાવી સત્યની આરાધનામાં રહી છે. સત્યની ઉપાસનામાંથી સડુ ચીજ્ઝ મળી રહે છે.

૭-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૭-૧-'૪૫

૮-૧-'૪૫

૮-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

તબ સત્યકી આરાધના કૈસે હો ? સત્ય કૌન જાનતા હૈ ? યહાં સાપેક્ષ સત્યકી બાત હૈ । જિસે હમ સત્ય રૂપસે દેસે વહ સત્ય । ઇતના સત્ય મી બહુત કઠિન હૈ ઈસા અનુભવસે પ્રતીત હોગા ।

૮-૧-'૪૫

ત્યારે સત્યની આરાધના કેમ થાય ? સત્ય કોણ જાણે છે ? અહીં સાપેક્ષ સત્યની વાત છે. આપણે જે સત્યરૂપે જોઈએ તે સત્ય. આટલું સત્ય પાળવાનું પણ ઘણું મુશ્કેલ છે એવી અનુભવે ખાતરી થશે.

૮-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૮-૧-'૪૫

૯-૧-'૪૫

૧૦-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જાનતા હુઆ આદમી સત્ય કહનેસે ક્યોં ઢિઢ્ઢકતા હૈ ? શર્મકે મારે ? કિસકી શર્મ ? ડપરી હૈ તો ક્યા ? નૌકર હૈ તો ક્યા ? બાત યહ હૈ કિ આદત આદમીકો ળા જાતી હૈ । હમ સોચે ઓર બુરી આદસે છૂટ જાયે ।

૧-૧-'૪૫

માણસ જાણતો છતાં સત્ય કહેતાં કેમ અચકાય છે? શરમને માર્યો ? કોની શરમ ? ઉપરી હોય તો શું ? નોકર હોય તો શું ? વાત એમ છે કે આદત માણસને ખાઈ જાય છે. આપણે વિચાર કરીએ અને બૂરી આદત છોડી દઈએ.

૯-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૯-૧-'૪૫

૧૦-૧-'૪૫

૧૧-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

છૂટે નહીં તો સત્યકે રાસ્તે પર નહીં જા સકતે હૈ ।
બાત યહ હૈ કિ સત્યકે લિએ સબ કુછ્હ કુરબાન કરે ।
હમ હૈ એસા દીખના નહીં ચાહતે, લેકિન હૈ ઉસસે બેહતર
દીખના ચાહતે હૈ । કૈસા અચ્છા હો અગર હમ નીચ હૈ
તો નીચ દીખે, અગર ઁચ હોના ચાહે તો ઁચ કામ કરે,
ઁચ વિચારે ! એસા ન હો સકે તો ભલે નીચ હી દીખે ।
કોઈ રોજ તબ ઁચે જાયુંગે ।

૧૦-૧-'૪૫

[બૂરી આદત] ન છૂટે તો સત્યને રસ્તે ન જઈ શકાય. વાત
એમ છે કે સત્યને માટે બધું જ કુરબાન કરવું જોઈએ.
આપણે જેવા છીએ તેવા દેખાવા નથી માગતા પણ એથી
સારા દેખાવા માગીએ છીએ. ઊંચા થવાની ઈચ્છા હોય તો
ઊંચાં કામ કરીએ ને ઊંચા વિચાર કરીએ તો કેવું સારું ! એ
ન બની શકે તો ભલે નીચા દેખાઈએ. તો જ કોઈક દિવસ
ઊંચે ચડીશું.

૧૦-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૦-૧-'૪૫

૧૧-૧-'૪૫

ગાંધીજી

૧૨-૧-'૪૫ →

જैसे અનુભવ લેતા હૂં, પાતા હૂં કિ આદમી અપને આપ
અપને સુખ-દુઃખકા કારણ હૈ ।

૧૧-૧-'૪૫

અનુભવ લેતો જાઉં છું તેમ જાઉં છું કે માણસ પોતે જ
પોતાનાં સુખદુઃખનું કારણ છે.

૧૧-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૧-૧-'૪૫

૧૨-૧-'૪૫

ગાંધીજી

૧૩-૧-'૪૫ →

ऐसा होते हुए आदमी सुखी दुःखी क्यों होता है ?

૧૨-૧-'૪૫

આમ હોવા છતાં માણસ સુખી દુઃખી શા માટે થાય છે ?

૧૨-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૨-૧-'૪૫

૧૩-૧-'૪૫

૧૪-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

બાત યહ હૈ કિ આદમી એસે વિચાર કરના નહીં યાહતા।
इसलिए मानता है ऐसे विचार करनेकी फुरसत ही नहीं
है ।

૧૩-૧-'૪૫

વાત એમ છે કે માણસ આવા વિચાર કરવા માગતો નથી.
તેથી માને છે કે આવા વિચાર કરવાની ફુરસદ જ નથી.

૧૩-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૩-૧-'૪૫

૧૪-૧-'૪૫

૧૫-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

अगर हम सच्चा जीवन व्यतीत करना चाहते हैं तो मानसिक आलस्य छोड़कर हमें मौलिक विचार करना होगा । परिणाम यह होगा कि हमारा जीवन बहुत सरल हो जायगा ।

૧૪-૧-'૪૫

આપણે સાચું જીવન ગુજારવા માગતા હોઈએ તો માનસિક આલસ છોડીને આપણે મૌલિક વિચાર કરવો જોઈશે. પરિણામ એ આવશે કે આપણું જીવન બહુ સરળ થઈ જશે.

૧૪-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૪-૧-'૪૫

૧૫-૧-'૪૫

૧૬-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જ્ઞાનીને હમેં મુસાફિર કહા હૈ । બાત સચ્ચી હૈ । હમ
યહાં તો ચંદ રોજકે લિા હૈ । બાદમે 'મરતે' નહી,
અપને ઘર જાતે હૈ । કૈસા અચ્છા ઓર સચ્ચા
સ્વયાલ !

૧૫-૧-'૪૫

જ્ઞાનીઓએ આપણને મુસાફર કહ્યા છે. વાત સાચી છે.
અહીં તો આપણે થોડા દિવસ માટે છીએ. પછી 'મરતા'
નથી, આપણે ઘેર જઈએ છીએ. કેવો સરસ ને સાચો
વિચાર !

૧૫-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૫-૧-'૪૫

૧૬-૧-'૪૫

૧૭-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

હજારોં મન કચરા બડે પરિશ્રમસે નિકાલતે હૈ તબ કોઈ હીરા હાથોં મે આતા હૈ । ક્યા હમ इस પરિશ્રમका थोड़ा हिस्सा भी कचरा रूप झूठ निकालने में और हીरा रूप सत्य ढूँढनेमें देते है ?

૧૬-૧-'૪૫

હજારો મણ કચરો ખૂબ પરિશ્રમ કરીને કાઢીએ ત્યારે કોઈ હીરો હાથ લાગે છે. આપણે એવો થોડો પણ પરિશ્રમ કચરારૂપી જૂઠ કાઢવાને અને હીરારૂપી સત્ય શોધવાને માટે કરીએ છીએ ખરા ?

૧૭-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૬-૧-'૪૫

૧૭-૧-'૪૫

ગાંધીજી

૧૮-૧-'૪૫ →

બગૈર પરિશ્રમસે, યાની બગૈર તપકે, કુછ્હ મી હો નહીં
સકતા હૈ, તો આત્મશોધ કૈસે હો સકે ?

૧૭-૧-'૪૫

પરિશ્રમ વગર એટલે કે તપ વગર કશું જ થઈ શકતું નથી
તો પછી આત્મશોધ કેમ થઈ શકે ?

૧૭-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૭-૧-'૪૫

૧૮-૧-'૪૫

૧૯-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

અગર સબ સમય ભગવાન્ કા હૈ તો હમ ઁક ક્ષણ મી નિકમ્મી ક્યોં જાને દેં ? અગર હમ ભગવાન્ કે હૈ તો હમારે શરીરકા ઁક હિસ્સા મી મૌજશૌક્રમે ક્યોં દેં ?

૧૮-૧-'૪૫

જો બધો સમય ભગવાનનો હોય તો આપણે ઁક ક્ષણ પણ નકામી કેમ જવા દઈએ ? આપણે ભગવાનના હોઈએ તો આપણા શરીરનો ઁક ભાગ પણ મોજશોખમાં કેમ આપીએ ?

૧૮-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૮-૧-'૪૫

૧૯-૧-'૪૫

૨૦-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

અનાસક્ત કાર્ય શક્તિપ્રદ છે, ક્યોંકિ અનાસક્ત કાર્ય ભગવાન્-ભક્તિ છે ।

૧૯-૧-'૪૫

અનાસક્ત કાર્ય શક્તિ આપનારું છે, કારણ કે અનાસક્ત કાર્ય એ ભગવાનની ભક્તિ છે.

૧૯-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૯-૧-'૪૫

૨૦-૧-'૪૫

૨૧-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જમશેદ મહેતાને આસીસીકે ફ્રાન્સિસકી એક પ્રાર્થના મેજી હૈ । ઉસમેં યહ હિસ્સા હૈ : “હે ભગવાન, કિસીકો દેનેસે હી હમેં મિલતા હૈ, મરનેસે હી હમ અમર પદ પા સકતે હૈ ।”

૨૦-૧-'૪૫

જમશેદ મહેતાએ આસીસીના ફ્રાન્સિસની એક પ્રાર્થના મોકલી છે. તેમાં આ ભાગ આવે છે : “હે ભગવાન, કોઈને આપવાથી જ અમને મળે છે. મરીને જ અમે અમરપદ પ્રાપ્ત કરી શકીએ છીએ.”

૨૦-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૦-૧-'૪૫

૨૧-૧-'૪૫

૨૨-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જમીનકા માલિક તો વહી હૈ જો ઉસ પર મેહનત કરતા
ગઈ ।

૨૧-૧-'૪૫

જમીનનો માલિક તો તે જ છે જે તેના પર મજૂરી કરે છે.

૨૧-૧-'૪૫

नित्य मनन

← २१-१-'४५

२२-१-'४५

२३-१-'४५ →

गांधीजी

जो सचमुच भीतरमें स्वच्छ है वह बाहर में अस्वच्छ हो ही नहीं सकता ।

२२-१-'४५

જે અંતરમાં ખરેખર સ્વચ્છ છે તે બહાર અસ્વચ્છ હોઈ જ ન શકે.

२२-१-'४५

नित्य मनन

← २२-१-'४५

२३-१-'४५

२४-१-'४५ →

गांधीजी

सच्चा कार्य कभी निकम्मा नहीं होता, सच्चा वचन अंतमें कभी अप्रिय नहीं होता ।

२३-१-'४५

सायुं कार्य कटी नकाभुं नथी थतुं, सायुं वचन अंते कटी अप्रिय नथी थतुं.

२३-१-'४५

नित्य मनन

← २३-१-'४५

२४-१-'४५

२५-१-'४५ →

गांधीजी

शुद्ध हृदयसे निकला हुआ वचन कभी निष्कल नहीं होता ।

२४-१-'४५

शुद्ध हृदयमांथी नीकलेलुं वचन कदी निष्कल नथी थतुं.

२४-१-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૪-૧-'૪૫

૨૫-૧-'૪૫

૨૬-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

આલસ્યસે હમે દુઃખ હોગા તો હમ આલસી નહીં રહેગે ।
એસે હી યદિ હમે વ્યભિચારસે દુઃખ હોગા તો
વ્યભિચારી નહીં બનેગે, નહીં રહેગે ।

૨૫-૧-'૪૫

આળસથી આપણને દુઃખ થશે તે આપણે આળસુ નહીં
રહીએ. એ જ રીતે આપણને વ્યભિચારથી દુઃખ થશે તો
આપણે વ્યભિચારી નહીં બનીએ, નહીં રહીએ.

૨૫-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૫-૧-'૪૫

૨૬-૧-'૪૫

૨૭-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

પ્રથમ કામ, બાદમેં મિલે તો, દામ જિતના કામ । યહ તો હુઈ પરમાત્માકી સેવા । અગર દામ પહલે માંગોગે તો વહ હુઈ શૈતાનકી સેવા ।

સ્વતંત્રતા દિન

૨૬-૧-'૪૫

પ્રથમ કામ, પછી મળે તો, કામ જેટલા દામ.

આ થઈ પરમાત્માની સેવા. દામ પહેલાં માગો તો તે થઈ સેતાનની સેવા.

સ્વાતંત્ર્ય દિન

૨૬-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૬-૧-'૪૫

૨૭-૧-'૪૫

૨૮-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

કામનાકો સંતુષ્ટ નહીં કરના અચ્છા હૈ । લેકિન શુરૂ કરનેકે બાદ ઉસે રોકના અસંભવ નહીં તો કઠિન તો હૈ હી ।

૨૭-૧-'૪૫

કામનાને ન સંતોષવી એ સારું છે. પણ શરૂ કર્યા પછી તેને રોકવી અસંભવિત નહીં તો મુશ્કેલ તો છે જ.

૨૭-૧-'૪૫

नित्य मनन

← २७-१-'४५

२८-१-'४५

२८-१-'४५ →

गांधीजी

जो मनुष्य अपने पर काबू नहीं रख सकता है, वह दूसरों पर कभी सच्चा काबू नहीं रख सकता ।

२८-१-'४५

जे भाणस पोता पर काबू नथी राभी शक्तो ते बीजा पर कदी सायो काबू नहीं राभी शके.

२८-१-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૮-૧-'૪૫

૨૯-૧-'૪૫

૩૦-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

અપનેકો પહચાનનેકે લિાે મનુષ્યકો અપનેસે બાહર નિકલકર તટસ્થ બનકર અપનેકો દેલ્લના હૈ ।

૨૧-૧-'૪૫

પોતાને ઓળખવાને માટે માણસે પોતામાંથી બહાર નીકળી તટસ્થ બનીને પોતાને જોવો જોઈએ.

૨૯-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૯-૧-'૪૫

૩૦-૧-'૪૫

૩૧-૧-'૪૫ →

ગાંધીજી

જો મનુષ્ય કિસીકા મી બોઝ હલકા કરતા હૈ વહ નિકમ્મા નહીં હૈ ।

૩૦-૧-'૪૫

જે માણસ કોઈનોયે બોજો હલકે કરે છે તે નકામો નથી.

૩૦-૧-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૩૦-૧-'૪૫

૩૧-૧-'૪૫

૧-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

जिसे हम सही और शुभ मानें वही करनेमें हमारा सुख है, हमारी शांति है, नहीं कि जो दूसरे कहें या करें उसे करनेमें |

૩૧-૧-'૪૫

આપણે જેને સાચું ને શુભ માનીએ તે જ કરવામાં આપણું સુખ છે, આપણી શાંતિ છે, નહીં કે બીજા કહે કે કરે તે કરવામાં.

૩૧-૧-'૪૫

नित्य मनन

← 3१-१-'४५

१-२-'४५

२-२-'४५ →

गांधीजी

पुख्त वाचनसे शक्ति तो आती है, लेकिन बिना
ज्ञानके सही स्वतंत्रता नहीं मिलती ।

१-२-'४५

पुप्त वाचनथी शक्ति तो आवे छे परा ज्ञान वगर साथी
स्वतंत्रता नथी भणती.

१-२-'४५

नित्य मनन

← १-२-'४५

२-२-'४५

गांधीजी

३-२-'४५ →

किसीकी मेहरबानी माँगना अपनी आज़ादी बेचना है ।

२-२-'४५

कोईनी मछेरबानी मागवी अेटले आपणी स्वतंत्रता वेयवी.

२-२-'४५

नित्य मनन

← २-२-'४५

३-२-'४५

४-२-'४५ →

गांधीजी

मनुष्यकी प्रतिष्ठा उसके दिलमें — हृदयमें है, नहीं कि उसके मस्तिष्कमें, यानी बुद्धिमें ।

३-२-'४५

माणसनी प्रतिष्ठा तेना दिलमां — हृदयमां छे, नडीं के तेना भगजमां अटले के बुद्धिमां.

३-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૩-૨-'૪૫

૪-૨-'૪૫

૫-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

ધર્મ વહ હૈ જો સબ ધારણ કરતા હૈ, યાની સબ હિસ્સેમેં સબ સમય જીવનમેં ઓતપ્રોત હૈ ।

૪-૨-'૪૫

સર્વને ધારણ કરે તે ધર્મ, એટલે કે ધર્મ દરેક અવસ્થામાં ને દરેક સમયે જીવનમાં ઓતપ્રોત છે.

૪-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૪-૨-'૪૫

૫-૨-'૪૫

૬-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

ધર્મ કુછ જીવનસે ભિન્ન નહીં હૈ, જીવન હી ધર્મ માના જાય । બગૈર ધર્મકા જીવન મનુષ્ય-જીવન નહીં હૈ, વહ પશુ-જીવન હૈ ।

૫-૨-'૪૫

ધર્મ કંઈ જીવનથી ભિન્ન નથી, જીવનને જ ધર્મ માનવો જોઈએ. ધર્મ વગરનું જીવન મનુષ્યજીવન નથી, પશુ જીવન છે.

૫-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૫-૨-'૪૫

૬-૨-'૪૫

૭-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

જો જ્યાદા ક્લાબૂ પાતે હૈ યા જ્યાદા કામ કરતે હૈ, વે કમસે કમ બોલતે હૈ। દોનોં સાથ મિલતે હી નહીં । દેખો, કુદરત સબસે જ્યાદા કામ કરતી હૈ, સોતી નહીં, લેકિન મૂક હૈ ।

૬-૨-'૪૫

જેઓ વધારે કાબૂ મેળવે છે અથવા વધારે કામ કરે છે તેઓ ઓછામાં ઓછું બોલે છે. બંને વસ્તુ સાથે જોવાની મળતી નથી. જુઓ, કુદરત સૌથી વધારે કામ કરે છે, ઊંઘતી નથી, છતાં મૂંગી છે.

૬-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૬-૨-'૪૫

૭-૨-'૪૫

૮-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

જો દુઃખિયોંકા હી સ્વ્યાલ કરતા હૈ વહ અપના સ્વ્યાલ નહીં કરેગા, ઁસકો ઁતના સમય કહાંસૈ ?

૭-૨-'૪૫

જે દુઃખી જનોનો જ વિચાર કરે છે તે પોતાનો વિચાર નહીં કરે. તેને ઁટલે સમય ક્યાંથી હોય ?

૭-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૭-૨-'૪૫

૮-૨-'૪૫

૮-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

મનુષ્ય જો દેખના ચાહતા હૈ વહી દેખેગા, સુનના ચાહતા હૈ વહી સુનેગા । જૈસે માલી બગીચેમે ફૂલકો હી દેખેગા, ફિલસૂફકો પતા હી નહીં લગેગા બગીચેમે ક્યા હૈ । [વહ] બગીચેકે બાહર હૈ યા હીતર ઉસકા હી પતા ઉસે શાયદ નહીં હોગા ।

૮-૨-'૪૫

માણસ જે જોવા ઈચ્છશે તે જ જોશે, સાંભળવા માગશે તે જ સાંભળશે. જેમ કે માળી બગીચામાં ફૂલ જ જોશે ને ફિલસૂફને ખબર પણ નહીં પડે કે બગીચામાં શું છે. પોતે બગીચાની બહાર છે કે અંદર તેની પણ કદાચ તેને ખબર નહીં હોય.

૮-૨-'૪૫

नित्य मनन

← ८-२-'४५

८-२-'४५

१०-२-'४५ →

गांधीजी

जिनके साथ हमारा सहवास है उनसे अपनी त्रुटियाँ देख सकते हैं और सुधार भी सकते हैं। बेहतर है कि हम रोज़के व्यवहारको शुद्धतम रखें तो सच्चे सेवक बननेकी आशा रख सकते हैं।

९-२-'४५

जेमनी साथे आपणो सहवास छे तेमनी मारकृत आपणो आपणी जामीओ जोई शकीअे ने सुधारी पण शकीअे. वधारे सारं तो अे छे के आपणो आपणो रोजनो वडेवार शुद्धतम रापीअे; तो ज आपणो साया सेवक बनवानी आशा रापी शकीअे.

८-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૯-૨-'૪૫

૧૦-૨-'૪૫

૧૧-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

સત્યકે વ્રતકી શુદ્ધ નિશાની છે કે સત્યાર્થી મૌનકા સેવન કરે । એસે હોતે હુણુ મી હમ પાતે છે કે બહુત સત્યાર્થી બહુત બાતે કરતે છે । કારણ સ્પષ્ટ છે — આદત । હમ ઇસ આદતકો છોડે ।

૧૦-૨-'૪૫

સત્યના વ્રતની શુદ્ધ નિશાની એ છે કે સત્યાર્થી મૌન સેવે. આમ હોવા છતાં આપણે જોઈએ છીએ કે ઘણા સત્યાર્થીઓ બહુ વાતો કરે છે. કારણ સ્પષ્ટ છે — આદત. આપણે આ આદત છોડીએ.

૧૦-૨-'૪૫

मृत प्रियजनका स्मरण कैसे करें ? मेरा दृढ़ विश्वास है कि वे मरते नहीं, शरीर मरता है । लेकिन स्मरण तो कायम रखना ही है, उनके सब गुण हमारेमें यथाशक्ति उतारकर, उनकी शुभ प्रवृत्ति अपनाकर और उसमें वृद्धि कर कर । समाधि पर फूलादि रखना उसी स्मरणको बढ़ानेके लिए है । अगर फूलोंसे ही संतुष्ट रहें तो उसे मैं मूर्ति-पूजा कहूँगा ।

११-२-'४५

मृत प्रियजननुं स्मरण कर्छ रीते करीअे ? भारो दृढ विश्वास छे के तेओ मरतां नथी, शरीर मरे छे. पण स्मरण तो कायम राखवुं ज छे, तेमना सर्वे गुणो आपणामां यथाशक्ति उतारीने, तेमनी शुभ प्रवृत्ति अपनावीने ने तेमां वृद्धि करीन. समाधि पर फूल वगैरे यडाववां ते आ स्मरण वधारवा माटे छे. झूलोथी ज संतोष मानीअे तो हुं तेने मूर्तिपूजा कहुं.

११-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૧૧-૨-'૪૫

૧૨-૨-'૪૫

ગાંધીજી

૧૩-૨-'૪૫ →

यह कितनी ग़लत बात है कि हम मैले रहें और दूसरोंको साफ़ रहनेकी सलाह दें !

૧૨-૨-'૪૫

આપણે પોતે મેલા રહીએ અને બીજાઓને સ્વચ્છ રહેવાની સલાહ આપીએ એ કેટલું ખોટું છે !

૧૨-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૨-૨-'૪૫

૧૩-૨-'૪૫

૧૪-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

दूसरे और हमारेमें, सारे जगत् में जो भेद है वह अंशका या दरजोंका ही है, जातिका कभी नहीं, जैसे एक ही जातिके वृक्षोंमें होता है । इसमें क्रोध क्या, द्वेष क्या, भेद क्या ?

૧૩-૨-'૪૫

બીજાઓમાં ને આપણામાં, આખી દુનિયામાં જે ફરક છે તે જેમ એક જ જાતનાં વૃક્ષોમાં હોય છે તેવો અંશ કે દરજાનો જ છે; જાતનો નથી જ. એમાં ક્રોધ શો, દ્વેષ શો, ભેદ શો ?

૧૩-૨-'૪૫

नित्य मनन

← १३-२-'४५

१४-२-'४५

गांधीजी

१५-२-'४५ →

कोई शुभ निश्चय भी मनुष्य भले न करे, लेकिन विचारपूर्वक करे तो उसे कभी न छोड़े ।

१४-२-'४५

माणस भले कोई शुभ निश्चय पण न करे, पण विचारपूर्वक करे तो ते कधी न छोडे.

१४-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૧૪-૨-'૪૫

૧૫-૨-'૪૫

૧૬-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

આદમીકી અપનેકો ધોખા દેનેકી શક્તિ ઇતની હૈ કિ વહ દૂસરોંકો ધોખા દેનેકી શક્તિસે બહુત અધિક હૈ । ઇસ બાતકા પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ હરેક સમજ્ઞદાર આદમી હૈ ।

૧૫-૨-'૪૫

માણસમાં બીજાને છેતરવાની શક્તિ કરતાં પોતાને છેતરવાની શક્તિ ઘણી વધારે છે. દરેક સમજી માણસ આ વાતનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ છે.

૧૫-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૫-૨-'૪૫

૧૬-૨-'૪૫

ગાંધીજી

૧૭-૨-'૪૫ →

જો ગુસ્સા સ્વજન પર હોતા હૈં ઉસે રોકનેમેં જય હૈં ।
પરજન પર ગુસ્સા રોકનેકે લિાે હમ મજબૂર હો જાતે
હૈં । ઉસમેં જય કૈસે ?

૧૬-૨-'૪૫

સ્વજન પર ગુસ્સો ચડે તે રોકવામાં જય છે. પારકા પર
આવતો ગુસ્સો તો આપણે લાચારીથી રોકીએ છીએ. તેમાં
જય શાનો ?

૧૬-૨-'૪૫

नित्य मनन

← १६-२-'४५

१७-२-'४५

१८-२-'४५ →

गांधीजी

जीना मानी मौज करना — खाना, पीना, कूदना — नहीं, लेकिन ईश्वरकी स्तुति करना अर्थात् मानव-जातिकी सच्ची सेवा करना ।

१७-२-'४५

ज्जुवुं अेटले भोज करवी — भावुं, पीवुं, कूदवुं — नहीं, पण ईश्वरनी स्तुति करवी अर्थात् मानवजातिनी साथी सेवा करवी.

१७-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૧૭-૨-'૪૫

૧૮-૨-'૪૫

૧૯-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

મનુષ્ય-જીવન ઓર પશુ-જીવનમે ફરક ક્યા હૈ ?
इसका संपूर्ण विचार करनेसे हमारी काफ़ी मुसीबतें
हल होती हैं ।

૧૮-૨-'૪૫

મનુષ્યજીવન અને પશુ જીવનમાં ફરક શો ? એનો પૂરેપૂરો
વિચાર કરવાથી આપણી ઘણી મુશ્કેલીઓનો નિવેડો આવી
જાય છે.

૧૮-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૮-૨-'૪૫

૧૯-૨-'૪૫

૨૦-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

મનુષ્ય જબ અપની હદસે બાહર જાતા હૈ, હદસે બાહર કામ કરતા હૈ, વિચાર મી કરતા હૈ, તબ ઉસે વ્યાધિ હો સકતી હૈ, ક્રોધ આ સકતા હૈ । એસી જલ્દબાજી નિકમ્મી હૈ, નુકસાન મી કર સકતી હૈ ।

૧૯-૨-'૪૫

માણસ જ્યારે પોતાની હદથી બહાર જાય, હદથી બહાર કામ કરે, હદથી બહાર વિચાર પણ કરે ત્યારે તેને વ્યાધિ થાય, ક્રોધ આવે એવો સંભવ છે. આવી દોડાદોડ નકામી છે, નુકસાન પણ કરે.

૧૯-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૯-૨-'૪૫

૨૦-૨-'૪૫

૨૧-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

આજ પ્રાતઃકાલકે મજનમેં થા, ईश्वर हमको कभी नहीं भूलता, हम भूलते हैं वही सच्चा दुःख ।

૨૦-૨-'૪૫

આજે પ્રાતઃકાળના ભજનમાં હતું કે ઈશ્વર આપણને કદી ભૂલતો નથી. આપણે તેને ભૂલી જઈએ છીએ એ જ ખરું દુઃખ છે.

૨૦-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૦-૨-'૪૫

૨૧-૨-'૪૫

૨૨-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

જબ ઈશ્વર નહીં બચાના ચાહતા, તબ ન ધન બચાયેગા,
ન માત-પિતા, ન બડા ડાક્ટર ! ! ! તબ હમે ક્યા
કરના ચાહિયે ?

૨૧-૨-'૪૫

જ્યારે ઈશ્વર નથી બચાવવા માગતો ત્યારે નહીં ધન બચાવે,
નહીં માતપિતા બચાવે કે નહીં મોટો ડાક્ટર બચાવે ! ! !
ત્યારે આપણે શું કરવું જોઈએ ?

૨૧-૨-'૪૫

नित्य मनन

← २१-२-'४५

२२-२-'४५

२३-२-'४५ →

गांधीजी

हमारी गंदगी हमने जब नहीं निकाली है, तब तक प्रार्थना करनेका हमें कुछ हक है क्या ?

२२-२-'४५

आपसे आपसी गंदगी काढी नथी त्यां सुधी प्रार्थना करवानो आपसने डक छे भरो ?

२२-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૨-૨-'૪૫

૨૩-૨-'૪૫

૨૪-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

માલા લે, उसे संतने फिराई है, वह तुलसी या सुखडकी है, रुद्राक्ष हो, लेकिन फेरनेवाला यदि मालामें ही सर्वस्व है ऐसा मानता है तो उसे फेंक दे । यदि माला उसको परमात्माके नज़दीक ले जाती है, अपने कर्तव्यमें सावधान करती है, तो भले उसे विधिवत् ले और फिरावे ।

વર્ધા, ૨૩-૨-'૪૫

માળા લઈએ. તે સંતોએ ફેરવી છે, તે તુલસી કે સુખડની છે, રુદ્રાક્ષની હોય. પણ ફેરવનાર માને કે માળામાં જ સર્વસ્વ છે તો તે ફેંકી દેવી જોઈએ. જો માળા તેને પરમાત્માની નજીક લઈ જતી હોય, પોતાના કર્તવ્યમાં સાવધાન કરતી હોય તો ભલે તેને વિધિ પ્રમાણે લે ને ફેરવે.

વર્ધા, ૨૩-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૩-૨-'૪૫

૨૪-૨-'૪૫

૨૫-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

हम है क्योंकि ईश्वर है । इसीसे हम देखते हैं कि मनुष्यमात्र, जीवमात्र ईश्वरका अंश है ।

૨૪-૨-'૪૫

આપણે છીએ કેમ કે ઈશ્વર છે. આ પરથી જ આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે મનુષ્યમાત્ર, જીવમાત્ર ઈશ્વરનો અંશ છે.

૨૪-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૪-૨-'૪૫

૨૫-૨-'૪૫

૨૬-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

નયે કરારમેં એક યહ વાક્ય હૈ : “તેરે દિલમે ન ચિંતા રહે, ન તુ કિસીકા ભય રહે ।” યહ વચન ઉસકે લિાએ હૈ જો પરમાત્માકો માનતા હૈ ।

૨૫-૨-'૪૫

નવા કરારમાં એક આ વાક્ય છે : “તારા મનમાં ચિંતા ન રહો, ન કોઈનો ભય રહો.” આ વચન પરમાત્માને માનનારને માટે છે.

૨૫-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૫-૨-'૪૫

૨૬-૨-'૪૫

૨૭-૨-'૪૫ →

ગાંધીજી

વહી નયા કરાર કહતા है कि अगर ईश्वर हमें लालचमें डालता है, तो उसमेंसे बच जानेका रास्ता भी वही बताता है । यह बात सही उन्होंनेके लिए है जो अपने आप लालचमें फँसते नहीं ।

૨૬-૨-'૪૫

એ જ નવો કરાર કહે છે કે જે ઈશ્વર આપણને લાલચમાં નાખે છે તો તેમાંથી બચી જવાનો રસ્તો પણ તે જ બતાવે છે. જેઓ પોતાની મેળે લાલચમાં ફસાતા નથી તેમને માટે જ આ વાત સાચી છે.

૨૬-૨-'૪૫

नित्य मनन

← २६-२-'४५

२७-२-'४५

२८-२-'४५ →

गांधीजी

नामकी महिमा सिर्फ तुलसीदासजीने ही गाई है ऐसा नहीं है। बाईबलमें मैं वही पाता हूँ। दसवें रोमनकी १३ कलममें कहते हैं, जो कोई ईश्वरका नाम लेंगे वे मुक्त हो जायँगे।

२७-२-'४५

नामनो महिमा केवल तुलसीदासजीने जे गायो छे अेवुं नथी. बाईबलमां पाए छुं अे जे जोउं छुं. दसमा रोमननी १३मी कलममां कडे छे जे कोई ईश्वरनुं नाम लेशे ते मुक्ति पावशे.

२७-२-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૭-૨-'૪૫

૨૮-૨-'૪૫

૧-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

ગુનાહ છિપા નહીં રહતા । વહ મનુષ્યકે મુખ પર લિખા રહતા હૈ । ઉસ શાસ્ત્રકો હમ પૂરે તૌરસે નહીં જાનતે, લેકિન બાત સાફ્ર હૈ ।

૨૮-૨-'૪૫

ગુનો છૂપો નથી રહેતો. તે માણસના મોઢા પર લખેલો હોય છે. એ શાસ્ત્ર આપણે પૂરેપૂરી રીતે જાણતા નથી, પણ એ વાત સ્પષ્ટ છે.

૨૮-૨-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૮-૨-'૪૫

૧-૩-'૪૫

૨-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

આજકલ બાઈબલકે ફિકરે પઢ રહા હૂં । આજ યહ દેખતા હૂં : “શ્રદ્ધાસે જો કુછ તુમ માંગોગે, તુમ્હે મિલેગા ।” (મૈથ્યુ ૨૧-૨૨)

૧-૩-'૪૫

આજકાલ બાઇબલના ફકરા વાંચું છું. આજે આ જોવામાં આવ્યું : “શ્રદ્ધાપૂર્વક જે કાંઈ માંગશો તે તમને મળશે.” (મૈથ્યુ ૨૧-૨૨)

૧-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧-૩-'૪૫

૨-૩-'૪૫

૩-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

'નિર્બલકે બલ રામ' કે જૈસા હી સામ ૩૪-૧૮ મેં હૈ ।
જો ટૂટ ગયા હૈ ઉસકે નજરીક પરમાત્મા હૈ હી, ઓર
જિસકો સચ્ચા પશ્ચાત્તાપ હુઆ હૈ ઉસે બચા લેતા હૈ
।

૨-૩-'૪૫

'નિર્બલકે બલ રામ' જેવું વાક્ય સામ ૩૪-૧૮માં છે. જે
ભાંગી પડ્યો છે તેની નજીક પરમાત્મા છે જ, અને જેને
સાચો પશ્ચાત્તાપ થયો છે તેને બચાવી લે છે.

૨-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨-૩-૪૫

૩-૩-૪૫

૪-૩-૪૫ →

ગાંધીજી

આઈઝાયા ૪૧-૧૦ મેં કહતા હૈ : ડરો નહીં, ક્યોંકિ પરમાત્મા તુમ્હારે પાસ હી હૈ ।

૩-૩-૪૫

આઈઝાયા ૪૧-૧૦માં કહે છે : ડરો નહીં, કેમ કે પરમાત્મા તમારી પાસે જ છે.

૩-૩-૪૫

નિત્ય મનન

← ૩-૩-'૪૫

૪-૩-'૪૫

૫-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

एक ईश्वरमे ही संपूर्ण शक्ति है । इसलिए ईश्वरमे ही हमेशाके लिए विश्वास रखा जाय, इन्सान पर कभी नहीं । (आइझाया २६-४ से)

૪-૩-'૪૫

એક ઈશ્વરમાં જ સંપૂર્ણ શક્તિ છે. તેથી ઈશ્વર પર જ હંમેશાં ભરોસો રાખવો, માણસ પર કદી નહીં. (આઈઝાયા ૨૬-૪માંથી)

૪-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૪-૩-'૪૫

૫-૩-'૪૫

૬-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

પાણીના સ્વભાવ નીચે જાનેલા છે । ઇસી તરહ દુરગુણ નીચે લે જાતા છે, ઇસલિએ સહલ હોના ઇચ્છિએ । સદ્ગુણ ઊંચે લે જાતા છે, ઇસલિએ મુશ્કિલ-સા લગતા છે ।

૫-૩-'૪૫

પાણીનો સ્વભાવ નીચાણ તરફ જવાનો છે. તે જ પ્રમાણે દુર્ગુણ નીચે લઈ જાય છે, એટલે એ સહેલું હોય. સદ્ગુણ ઊંચે ચડાવે છે એટલે મુશ્કેલ હોય એમ લાગે છે.

૫-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૫-૩-'૪૫

૬-૩-'૪૫

૭-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

“મેરી કૃપા તેરે લિઁ કાફી હોની ઁાહિયે, ક્યોંકિ મેરા બલ દુર્બલતામે હી પૂર્ણ હોતા હૈ।” (૨ કોર : ૧૨-૧)

૬-૩-'૪૫

“ભારી કૃપા તારે માટે પૂરતી થવી જોઈએ, કારણ કે મારું બળ દુર્બલતામાં જ પૂર્ણ થાય છે. ” (૨ કોર : ૧૨-૯)

૬-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૬-૩-'૪૫

૭-૩-'૪૫

૮-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

“ईश्वर हमारा आश्रय है, वही हमारा बल है और वही आपत्तिके समयमें हमारी रक्षा करता है ।”
(સામ ૪૬-૧)

૭-૩-'૪૫

ઈશ્વર આપણો આશ્રય છે, એ જ આપણું બળ છે અને તે જ આપત્તિને વખતે આપણી રક્ષા કરે છે.” (સામ ૪૬-૧)

૭-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૭-૩-'૪૫

૮-૩-'૪૫

૯-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

ईश्वरका कौल है : मैं आज हूँ, कल था, भविष्यमें हूँगा; मैं सब जगहमें हूँ, सबमें हूँ । इतना जानते हुए भी हम ईश्वरसे दूर भागते हैं और [जो] विनाशी अपूर्ण है उसका सहारा ढूँढते हैं और दुःखी होते हैं । इससे अधिक आश्चर्य किसीमें है ?

૮-૩-'૪૫

ઈશ્વરનો કોલ છે : હું આજે છું, કાલે હતો, ભવિષ્યમાં હોઈશ; હું સર્વ ઠેકાણે છું, સર્વમાં છું. આટલું જાણતાં છતાં પણ આપણે ઈશ્વરથી દૂર ભાગીએ છીએ અને જે નાશવંત ને અપૂર્ણ છે તેનો આશ્રય શોધીએ છીએ ને દુઃખી થઈએ છીએ. આથી મોટું આશ્ચર્ય બીજું કયું ?

૮-૩-'૪૫

नित्य मनन

← ८-३-'४५

८-३-'४५

१०-३-'४५ →

गांधीजी

पूर्व पश्चिममें भेद न करें । हरेक वस्तु कहींकी हो, उसकी तुलना गुण-दोष पर करें तब ही शुद्ध न्याय कर सकते हैं ।

९-३-'४५

पूर्व पश्चिममां भेद न करीये. दरेक वस्तुनी तुलना, ते गमे त्यांनी छाय तोपण, तेना गुणदोष पर करीये. तो ज शुद्ध न्याय तोणी शकीये.

८-३-'४५

નિત્ય મનન

← ૯-૩-'૪૫

૧૦-૩-'૪૫

૧૧-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

પાપ-પુણ્ય, સુખ-દુઃખ ક્યોં ? ઈશ્વર હોતે હુએ ઈશ્વર વ્યક્તિ નહીં હૈ । વહ નિયમ હૈ, નિયંતા મી । ઈસકા અર્થ હુઆ કિ મનુષ્ય કર્મકા મોગ બનતા હૈ । સત્કર્મસે ચઢતા હૈ, દુષ્કર્મસે પડતા હૈ ।

૧૦-૩-'૪૫

પાપ-પુણ્ય, સુખ-દુઃખ શા માટે ? ઈશ્વર છે પણ તે વ્યક્તિ નથી. તે નિયમ છે, નિયંતા પણ છે. આનો અર્થ એ થયો કે મનુષ્ય કર્મનો ભોગ બને છે. તે સત્કર્મથી ચડે છે, દુષ્કર્મથી પડે છે.

૧૦-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૦-૩-'૪૫

૧૧-૩-'૪૫

૧૨-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

સમાજકી સચ્ચી સેવા વહ હૈ જિસસે સમાજ, માની સબ લોગ, ઁંચે ચઢે । સમાજ દેખકર હી મનુષ્ય કહ સકતા હૈ, અમુક સમાજ કૈસે ઁંચે ચઢે ।

૧૧-૩-'૪૫

જે વડે સમાજ એટલે કે સૌ લોકો ઊંચે ચડે તે સાચી સમાજસેવા છે, અમુક સમાજ કઈ રીતે ઊંચે ચડે તે માણસ સમાજ જોઈને જ કહી શકે.

૧૧-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૧-૩-'૪૫

૧૨-૩-'૪૫

૧૩-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

મનુષ્ય જાનતા હૈ કિ જબ મરનેકે નજરીક પહુંચતા હૈ
સિવાય ईश्वरके कोई सहारा नहीं है, तो भी रामनाम
लेते हिचकिचाहट होती है। ऐसे क्यों ?

૧૨-૩-'૪૫

માણસ જાણે છે કે તે મરણ સમીપ પહોંચે છે ત્યારે તેને
માટે ઈશ્વર સિવાય બીજો કશો આધાર નથી, તેમ છતાં તે
રામનામ લેતાં અચકાય છે. એમ કેમ ?

૧૨-૭-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૨-૩-'૪૫

૧૩-૩-'૪૫

ગાંધીજી

૧૪-૩-'૪૫ →

અહિંસાકે માર્ફત સ્વતંત્રતા પાનેકા એક હી માર્ગ
હૈ : મર કર જીતે હૈ, માર કર કમી નહીં ।

૧૩-૩-'૪૫

અહિંસા મારફતે સ્વતંત્રતા મેળવવાનો એક જ માર્ગ છે.
મરીને જીવીએ, મારીને કદી નહીં.

૧૩-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૩-૩-'૪૫

૧૪-૩-'૪૫

ગાંધીજી

૧૫-૩-'૪૫ →

મરે કૈસે ? આત્મહત્યા કરકે ? કમી નહીં ।
આવશ્યકતા પર મરનેકી તૈયારી રલ્લકર મરે તલ તો
જિંદા રહનેકે લિલુ મરે ।

૧૪-૩-'૪૫

કેવી રીતે મરીએ ? આત્મહત્યા કરીને ? કદી નહીં. જરૂર
પડતાં મરવાની તૈયારી રાખીને મરીએ તો તો જીવતા રહેવા
માટે મરીએ.

૧૪-૩-'૪૫

नित्य मनन

← १४-३-'४५

१५-३-'४५

गांधीजी

१६-३-'४५ →

धैर्यसे, शांतिसे क्या क्या नहीं हो सकता है ! उसका तजर्बा जो लेना चाहें उनको रोज़ मिल सकता है ।

१५-३-'४५

धैर्यथी, शांतिथी शुं नथी थई शक्तुं ! अेनो अनुभव जे देवा मागे तेने रोज़ मणी शके.

१५-३-'४५

નિત્ય મનન

← ૧૫-૩-'૪૫

૧૬-૩-'૪૫

૧૭-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

કિસ્મત और पुरुषार्थका झगड़ा रोज़ चलता है । हम पुरुषार्थ करते रहें और परिणाम ईश्वर पर छोड़ें ।

૧૬-૩-'૪૫

ભાગ્ય અને પુરુષાર્થનો ઝઘડો રોજ ચાલ્યા કરે છે. આપણે પુરુષાર્થ કર્યા કરીએ અને પરિણામ ઈશ્વર પર છોડીએ.

૧૬-૩-'૪૫

नित्य मनन

← १७-३-'४५

१८-३-'४५

१८-३-'४५ →

गांधीजी

दुःखद बात तो यह है कि हम जानते हैं क्या करना, लेकिन उसे हम कर नहीं पाते । इसका उत्तर हरेक मनुष्य अपने लिए दे ।

१८-३-'४५

दुःखद वस्तु तो अे छे के शुं करवुं ते जाणवा छतां आपणे ते करी शकता नथी. आनो उत्तर दरेक पोतपोतानी भेणे आपे.

१८-३-'४५

નિત્ય મનન

← ૧૮-૩-'૪૫

૧૯-૩-'૪૫

૨૦-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

પ્રતિક્ષણ અનુભવ લેતા હું કિ મૌન સર્વોત્તમ ભાષણ છે । અગર બોલના હીં ચાહિયે તો કમસે કમ બોલો । એક શબ્દસે ચલે તો દો નહીં ।

૧૧-૩-'૪૫

હું પ્રત્યેક ક્ષણે અનુભવું છું કે મૌન એ સર્વોત્તમ ભાષણ છે. બોલવું જ પડે તો ઓછામાં ઓછું બોલો. એક શબ્દથી ચાલે તો બે ન બોલો.

૧૯-૩-'૪૫

नित्य मनन

← १८-३-'४५

२०-३-'४५

२१-३-'४५ →

गांधीजी

छोटी २ बातें जब हलाक करें तब समझना कि कहाँ भी आसक्ति है। उसे ढूँढो और निकालो। बड़ी बातोंमें हम सीधे रहते हैं ऐसा मानना भ्रम है। बड़ी बातोंमें हम मजबूर होते हैं। उसका नाम सीधापन नहीं है।

२०-३-'४५

नानी नानी बाबतो डेरान करे त्यारे समजवुं के क्यांक आसक्ति रडेली छे. तेने शोधी काढीने दूर करो. मोटी बाबतोमां आपणे सीधा यालीअे छीअे अेम मानवुं अे भ्रम छे. मोटी बाबतोमां आपणे लायार डोईअे छीअे. अे सीधापणुं न कडेवाय.

२०-३-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૦-૩-'૪૫

૨૧-૩-'૪૫

ગાંધીજી

૨૨-૩-'૪૫ →

એસે મૌકે પર યાદ રખનેકા શ્લોક યહ હૈ :
માત્રાસ્પર્શ આતે હૈ જાતે હૈ, ઉસે સહન કરો ।

૨૧-૩-'૪૫

એવે પ્રસંગે યાદ રાખવાનો શ્લોક આ છે : ઇન્દ્રિયોના
વિષયો જોડેના સ્પર્શો આવે છે ને જાય છે, તેમને સહન કર.

૨૧-૩-'૪૫

नित्य मनन

← २१-३-'४५

२२-३-'४५

२३-३-'४५ →

गांधीजी

जो कुछ करें, सुव्यवस्थित करें या न करें । इसका प्रत्यक्ष दर्शन नित्य होता है। आज खूब हुआ । बा की तिथि थी । गीता-पारायण था । उसमें कुछ भी रस नहीं था ।

२२-३-'४५

जे कंई करीअे ते सुव्यवस्थित करीअे अथवा न करीअे. आनुं प्रत्यक्ष दर्शन रोज थाय छे. आजे सारी पेठे थयुं. बानी पुण्यतिथि छती. गीतापारायण यावतुं छतुं. पण तेमां कशीये रस नछोतो.

२२-३-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૨-૩-'૪૫

૨૩-૩-'૪૫

૨૪-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

ગલતી ગલતી મિટતી છે જબ દુરસ્તી કર લેતે છે ।
ગલતી જબ દબા દેતે છે, તબ ફોડાકે જૈસી ફૂટતી છે
ઔર ભયંકર સ્વરૂપ લેતી છે ।

૨૩-૩-'૪૫

ભૂલને સુધારી લઈએ એટલે ભૂલ મટી જાય છે. પણ ભૂલ
દબાવી દઈએ છીએ ત્યારે તે ગૂમડાની પેઠે ફૂટે છે અને
ભયંકર સ્વરૂપ લે છે.

૨૩-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૩-૩-'૪૫

૨૪-૩-'૪૫

૨૫-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

આત્માકો પહચાનનેસે, ઉસકા ધ્યાન ધરનેસે ઔર ઉસકે ગુણોંકા અનુસરણ કરનેસે મનુષ્ય ઁંચે જાતા હૈ । ઉલટા કરનેસે નીચે જાતા હૈ ।

૨૪-૩-'૪૫

આત્માને ઓળખવાથી, તેનું ધ્યાન ધરવાથી અને તેના ગુણોને અનુસરવાથી માણસ ઊંચે ચડે છે. એથી ઊલટું કરવાથી નીચે પડે છે.

૨૪-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૪-૩-'૪૫

૨૫-૩-'૪૫

૨૬-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

ધૈર્ય કિસે કહે ? શંકરાચાર્ય કહતે હૈ : એક સુલી — ઘાસકી — લો, સમુદ્ર કિનારે બેઠો ઓર સુલી પર પાનીકા બુંદ લો । અગર ધૈર્ય હોગા ઓર નજીદીકમે એસી ઁવાઈ હૈ જિસમે બુંદ સુરક્ષિત રહ સકતા હૈ, તો કાલવશાત્ સમુદ્ર ઁવાલી હોગા। યહ કરીબ ૨ પૂર્ણ ધૈર્યકા દૃષ્ટાંત હૈ ।

૨૫-૩-'૪૫

ઘૈર્ય કોને કહેવાય ? શંકરાચાર્ય કહે છે : ઘાસની એક સળી લઈને સમુદ્રકિનારે બેસો ને સળી પર પાણીનું એક એક ટીપું લો. ઘૈર્ય હશે અને નજીકમાં ટીપાં સચવાઈ રહે એવી ખાઈ હશે તો કાળે કરીને સમુદ્ર ખાલી થશે. આ લગભગ પૂર્ણ ઘૈર્યનું દૃષ્ટાંત છે.

૨૫-૩-'૪૫

नित्य मनन

← २५-३-'४५

२५-३-'४५

गांधीजी

२७-३-'४५ →

जिसको इतना धैर्य नहीं है, वह अहिंसा-पालन नहीं कर सकता है ।

२६-३-'४५

जेनामां आटलुं धैर्य नथी ते अहिंसा न पाणी शके.

२५-३-'४५

નિત્ય મનન

← ૨૬-૩-'૪૫

૨૭-૩-'૪૫

૨૮-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

સાંપ ઓર મનુષ્યમે ક્યા ફરક ? દેખને મે સાંપ પેટકે બલ ચલતા હૈ, મનુષ્ય પૈરોં પર ટટાર રહકર ચલતા હૈ। લેકિન યહ દેખાવ હૈ । જો મનુષ્ય મનસે પેટકે બલ ચલતા હૈ, ઁસકા ક્યા ?

૨૭-૩-'૪૫

સાપ ઁને માણસમાં શો ફેર ? સાપ પેટે ઁલે છે, માણસ પગ પર ટટાર રહીને ઁલે છે. પણ ઁ દેખાવ છે. જે માણસ મનથી પેટે ઁલે છે તેનું શું ?

૨૭-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૭-૩-'૪૫

૨૮-૩-'૪૫

૨૯-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

પ્રતિદિન મૌનકા મહત્ત્વ મૈ દેખતા હૂં । સબકે લિઅ અચ્છા હૈ, લેકિન જો કામોમે ડૂબા રહતા હૈ ઉસકે લિઅ તો મૌન સુવર્ણ હૈ ।

૨૮-૩-'૪૫

મૌનનું મહત્ત્વ હું દરરોજ જોઉં છું. મૌન સૌને માટે સારું છે. પણ જે કામમાં ડૂબેલા રહે છે તેને માટે તો મૌન સોના જેવું છે.

૨૮-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૮-૩-'૪૫

૨૯-૩-'૪૫

ગાંધીજી

૩૦-૩-'૪૫ →

“ઉતાવલા સો બ્હાવરા, ધીરા સો ગંભીરા । પ્રતિક્ષણ
ઇસકા સત્ય દેખા જાતા હૈ ।

૨૧-૩-'૪૫

“ઉતાવળા સો બાવરા ધીરા સો ગંભીર.” — એ કહેવતનું
સત્ય ક્ષણે ક્ષણે જોવામાં આવે છે.

૨૯-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૨૯-૩-'૪૫

૩૦-૩-'૪૫

૩૧-૩-'૪૫ →

ગાંધીજી

નિયમકા છૂટ જાના કૈસા સ્વતરનાક હૈ । મુંબઈ આયા
ઔર રોજ લિસના છૂટા ।

લિસા : ૩-૪-'૪૫

૩૦-૩-'૪૫

નિયમ તૂટે ઁ કેવું જોખમકારક છે ! મુંબઈ આવ્યો ને રોજ
લખવાનું છૂટી ગયું.

લખ્યું : ૩-૪-'૪૫

૩૦-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૩૦-૩-'૪૫

૩૧-૩-'૪૫

૧-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

બગૈર નિયમકે ઁક મી કામ નહીં બનતા । નિયમ ઁક ક્ષણકે લિઁ ટૂટ જાય, તો સૂર્યમંડલ સારા અસ્ત-વ્યસ્ત હો જાયગા ।

લિખા : ૩-૪-'૪૫

૩૧-૩-'૪૫

નિયમ વગર ઁક પણ કામ ન ચાલે. ઁક ક્ષણ માટે પણ નિયમ તૂટે તો આખું સૂર્યમંડળ અસ્તવ્યસ્ત થઈ જાય.

લખ્યું : ૩-૪-'૪૫

૩૧-૩-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૩૧-૩-'૪૫

૧-૪-'૪૫

૨-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

યહ્ બાત છોટે મોટે સબકે લિાે હૈ ઁસા સોચકર હમ સીઁવૈ ઁર ચલૈ, યા જિંદા હોતે હુઁ મી મરૈ ।

લિઁવા : ૩-૪-'૪૫

૧-૪-'૪૫

આ વસ્તુ નાના મોટા સૌને માટે છે ઁમ વિચારીને આપણે શીખીઁ ને તે પ્રમાણે યાલીઁ, નહીં તો જીવતા છતાં મૂઁલા છીઁ.

લખ્યું : ૩-૪-'૪૫

૧-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧-૪-'૪૫

૨-૪-'૪૫

૩-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

બગૈર જરૂરતકે હાજત બઢાના પાપ-સા લગતા હૈ ।

લિખા : ૩-૪-'૪૫

૨-૪-'૪૫

વગર જરૂરે હાજતો વધારવી એ પાપ જેવું લાગે છે.

લખ્યું : ૩-૪-'૪૫

૨-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧-૪-'૪૫

૩-૪-'૪૫

૪-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

આજકા દિન ફાંસીવાલોંકો બચાનેકે લિણ હડતાલકા હૈ । અગર લોગ માત્ર સમઙ્ગ-બૂઙ્ગ કર આજકા કાર્ય કરે, તો અહિંસાકે માર્ગમે હમને બડા કામ કિયા હોગા ।

૩-૪-'૪૫

આજનો દિવસ ફાંસીની સજાવાળાઓને બચાવવા માટે રાખેલી હડતાલનો છે. જો લોકો જોઈ વિચારીને જ આજનું કાર્ય કરશે, તો અહિંસાના માર્ગમાં આપણે ઘણું કામ કર્યું ગણાશે.

૩-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૩-૪-૪૫

૪-૪-૪૫

ગાંધીજી

૫-૪-૪૫ →

મનુષ્ય જાનતા હૈ ક્યા કરના, લેકિન જાનતા હૈ વહ કરતા નહીં । ઉસકા ક્યા કારણ ?

૪-૪-૪૫

શું કરવું તે માણસ જાણે છે, પણ જાણે છે તે કરતો નથી. તેનું શું કારણ ?

૪-૪-૪૫

નિત્ય મનન

← ૪-૪-'૪૫

૫-૪-'૪૫

૬-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

अगर हम बाहरके मानसिक वायुमंडलके असर नीचे आवें, तो हमारा नाश ही है। चीमूरवाले कैंदियोंके बारेमें प्रतिदिन वायुमंडल बदलता ही रहता है । हम कर्तव्य-पालन करें और अनासक्त रहें ।

૫-૪-'૪૫

આપણા પર બહારના માનસિક વાતાવરણની અસર થઈ તો આપણો નાશ જ છે. ચીમૂરવાળા કેદીઓની બાબતમાં વાતાવરણ રોજ બદલાતું રહે છે. આપણે કર્તવ્યપાલન કરીએ અને અનાસક્ત રહીએ.

૫-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૫-૪-૪૫

૬-૪-૪૫

ગાંધીજી

૭-૪-૪૫ →

સીધી વાતકો મી મનુષ્ય ટેડી સમજો, ઉસે સહન કરને મે કિતની મારી અહિંસા ઢાહિયે ।

૬-૪-૪૫

સીધી વાતને પણ જે માણસ આડી સમજે, તેને સહન કરવામાં કેટલી ભારે અહિંસા જોઈએ !

૬-૪-૪૫

नित्य मनन

← ६-४-'४५

७-४-'४५

८-४-'४५ →

गांधीजी

शरीरको बचानेके लिए बहुत उद्यम करता हूँ ।
आत्माको पहचाननेके लिए इतना करता हूँ क्या ?

७-४-'४५

शरीरने बचाववा माटे धणो उद्यम करुं छुं, आत्माने
ओणभववा अटले करुं छुं परो ?

७-४-'४५

નિત્ય મનન

← ૭-૪-'૪૫

૮-૪-'૪૫

૯-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

ગૈર-સમજૂતીસે મૈ ગુસ્સા કરતા હૂં, રોતા હૂં, હાંસતા હૂં, રહમ ખાતા હૂં । યહ સબ છોડ કર, ધીરજ રખ કર, ગૈર-સમજૂતી મિટાના હી એક મેરા ધર્મ નહીં હૈ ક્યા ?

૮-૪-'૪૫

ગેરસમજૂતીથી હું ગુસ્સે થાઉં છું, રોઉં છું, હસું છું, ઘ્યા ખાઉં છું. આ બધું છોડી, ધીરજ રાખીને ગેરસમજૂતી દૂર કરવી એ જ એક મારો ધર્મ નથી ?

૮-૪-'૪૫

હમ ક્યા માને ? હમારી તારીફ, હમારી નિંદા ? દોનો ગલત હો સકતે હૈ । તબ હમારા ઇનસાફ હમ હી કરે ? ઇસમે ભી તો કાફી ગલતી પાઈ જાતી હૈ । હમ કૈસે હૈ સો તો ઈશ્વર હી જાનતા હૈ, લેકિન વહ તો હમે કહતા નહીં હૈ । અચ્છા તો યહ હૈ કિ હમ અપને બારેમે કુછ જાને નહીં, માને નહીં । જૈસે હૈ વૈસે હૈ । જાનનેસે ઔર માનનેસે હમે કુછ ફાયદા નહીં પહુંચતા । હમારા ધર્મ-પાલન હી સચ્ચી બાત હૈ ।

૯-૪-'૪૫

આપણે શું માનવું ? આપણી પ્રશંસા કે આપણી નિંદા ? બંને ખોટી ડોઈ શકે. ત્યારે આપણો ઈન્સાફ આપણે જ કરીએ ? એમાં પણ ઘણી ભૂલો જોવામાં આવે છે. આપણે કેવા છીએ એ તો એક ઈશ્વર જ જાણે છે, પણ તે તો આપણને કહેતો નથી. એટલે સારું તો એ છે કે આપણે આપણે વિષે કંઈ જાણીએ નહીં, માનીએ નહીં. જેવા છીએ તેવા છીએ. જાણવાથી ને માનવાથી આપણને કશો લાભ નથી થતો. ખરી મુદ્દાની વાત આપણું ધર્મપાલન છે.

૯-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૯-૪-'૪૫

૧૦-૪-'૪૫

ગાંધીજી

૧૧-૪-'૪૫ →

અંધા વહ નહીં જિસકી આંખ ફૂટ ગઈ है । અંધા વહ है
જો અપને દોષ ઢાંકતા है ।

૧૦-૪-'૪૫

જેની આંખ ફૂટી ગઈ છે તે આંધળો નથી પણ જે પોતાના
દોષ ઢાંકે છે તે આંધળો છે.

૧૦-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૦-૪-'૪૫

૧૧-૪-'૪૫

ગાંધીજી

૧૨-૪-'૪૫ →

મનુષ્યકી શાંતિકી કસૌટી સમાજમે હી હો સકતી હૈ,
હિમાલયકી ટોચ પર નહીં ।

૧૧-૪-'૪૫

માણસની શાંતિની કસૌટી સમાજમાં જ થાય, હિમાલયની
ટોચ પર નહીં.

૧૧-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૧-૪-'૪૫

૧૨-૪-'૪૫

ગાંધીજી

૧૩-૪-'૪૫ →

મનુષ્યકી શાંતિકી કસૌટી સમાજમે હી હો સકતી હૈ,
હિમાલયકી ટોચ પર નહીં ।

૧૧-૪-'૪૫

માણસની શાંતિની કસૌટી સમાજમાં જ થાય, હિમાલયની
ટોચ પર નહીં.

૧૧-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૨-૪-'૪૫

૧૩-૪-'૪૫

૧૪-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

આદર્શ એક વસ્તુ છે, उसका पालन बिलकुल दूसरी वस्तु है ।

લિખા : ૧૫-૪-'૪૫

૧૨-૪-'૪૫

આદર્શ એક વસ્તુ છે, તેનું પાલન એ જુદી જ વસ્તુ છે.

લખ્યું : ૧૫-૪-'૪૫

૧૨-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૩-૪-'૪૫

૧૪-૪-'૪૫

૧૫-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

મેરે પાસ આદર્શ હૈ, એસા તબ હી કહા જાય जब मैं उसे पहुँचनेकी कोशिश करता हूँ ।

લિખા : ૧૫-૪-'૪૫

૧૪-૪-'૪૫

મારે અમુક આદર્શ છે એમ હું તો જ કહી શકું જો હું એ આદર્શને પહોંચવાનો પ્રયત્ન કરતો હોઉં.

લખ્યું : ૧૫-૪-'૪૫

૧૪-૪-'૪૫

नित्य मनन

← १४-४-'४५

१५-४-'४५

१६-४-'४५ →

गांधीजी

हम कोशिशसे संतुष्ट रहें, बशर्ते कि कोशिश सही और यथाशक्ति हो । परिणाम सिर्फ़ कोशिश पर निर्भर नहीं रहता । और चीजें होती हैं जिन पर हमारा कोई अंकुश नहीं होता ।

१५-४-'४५

साथो अने यथाशक्ति प्रयत्न थतो डोय तो प्रयत्नथी आपणो संतोष मानीअे. परिणाम केवण प्रयत्न पर आधार नथी राखतुं, बीज्ण पण केटलीक वस्तुओ डोय छे जेमना पर आपणो अंकुश नथी डोतो.

१५-४-'४५

સહી કોશિશ કિસે કહે ? એક બાત યહ હૈ કિ સહી કોશિશસે બહુત વક્ત હમેં ઇચ્છિત ફલ મિલતા હૈ । ઇસલિએ ફલસે હી કહા જાતા હૈ કોશિશ સહી થી । લેકિન અનુભવસે માલૂમ હોતા હૈ એસે હમેશા નહીં બનતા । સહી કોશિશ યહ હૈ કિ સાધનકી યોગ્યતાકે બારેમેં નિશ્ચય હૈ ઓર વિપરીત ફલ દેખને પર મી સાધન બદલતા નહીં, ન ઉદ્યમ બદલતા હૈ યા કમ હોતા હૈ ।

૧૬-૪-'૪૫

સાયો પ્રયત્ન કોને કહેવાય ? એક વાત એ છે કે સાચા પ્રયત્નથી ઘણી વાર આપણને ઇચ્છિત ફળ મળે છે. એટલે ફળ પરથી જ કહેવામાં આવે છે કે પ્રયત્ન સાચો હતો. પણ અનુભવથી જણાય છે કે હંમેશાં એમ નથી બનતું. સાધનની યોગ્યતા વિષે નિશ્ચય હોય, વિપરીત ફળ જોઈને પણ સાધન બદલાય નહીં, તથા પ્રયત્ન બદલાય નહીં કે ઓછો થાય નહીં ત્યારે તે સાચો પ્રયત્ન કહેવાય.

૧૬-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૬-૪-'૪૫

૧૭-૪-'૪૫

૧૮-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

યથાશક્તિ કિસે કહે ? જિસસે મનુષ્ય અપની સબ શક્તિ બગૈર સંકોચકે સ્વર્ચ કરતા હૈ । એસે શુભ પ્રયત્નમે સફલતા પ્રાયઃ હોતી હૈ ।

૧૭-૪-'૪૫

યથાશક્તિ કોને કહેવાય ? પોતાની બધી શક્તિ જરાય સંકોચ વગર વાપરવી તે. એવા શુભ પ્રયત્નમાં ઘણું કરીને સફળતા મળે છે.

૧૭-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૭-૪-'૪૫

૧૮-૪-'૪૫

૧૯-૪-'૪૫ →

ગાંધીજી

મનુષ્ય અપને નિર્ણય નહિંવત્ પ્રમાણકો આધારમૂત કરકે કરતા હૈ ઓર ઁસી પર ચલતા હૈ । ઁસી હાલતમે અચ્છા હૈ કિ જહાં તક બન સકે કુછ નિર્ણય કરના નહીં ઓર પરિણામકે બારેમે તટસ્થ રહના । નિર્ણય કરનેકા ધર્મ બન જાતા હૈ, તબ પૂરી સાવધાની રલ્કર હી નિર્ણય કરના ઓર નિડરતાસે અમલ કરના ।

૧૮-૪-'૪૫

માણસ પોતાના નિર્ણયો નહીં જોવા પ્રમાણને આધારે કરે છે અને તે પ્રમાણે ચાલે છે. એવી સ્થિતિમાં બનતા સુધી કંઈ નિર્ણય ન કરવો અને પરિણામની બાબતમાં તટસ્થ રહેવું એ સારું. નિર્ણય કરવાનો ધર્મ થઈ પડે તો પૂરેપૂરી સાવધાની રાખીને જ નિર્ણય કરવો અને તેનો નીડરતાથી અમલ કરવો.

૧૮-૪-'૪૫

નિત્ય મનન

← ૧૮-૪-'૪૫

૧૯-૪-'૪૫
ગાંધીજી

પરિશિષ્ટ-૧ →

અસંગત એસી મોટી વસ્તુ ઢોટી લગતી હૈ, ઓર સુસંગત જૈસી સબસે ઢોટી વસ્તુકા ઇતના હી સ્થાન હૈ જૈસા મોટીકા ।

૧૯-૪-'૪૫

અસંગત એવી મોટી વસ્તુ નાની લાગે છે અને નાનામાં નાની સુસંગત વસ્તુનું સ્થાન મોટી વસ્તુ જેટલું જ છે.

૧૯-૪-'૪૫

परिशिष्ट-१

वृक्षनसे मत ले, मन तू वृक्षनसे मत ले ।

काटे वाको क्रोध न करहीं,
सिंचत न करहिं नेह ॥ वृक्षन० ॥

धूप सहत अपने सिर ऊपर,
औरको छाँह करेत ।

जो वाहीको पथर चलावे,
ताहीको फल देत ॥ वृक्षन० ॥

धन्य धन्य ये पर-उपकारी,
वृथा मनुजकी देह ।

सूरदास प्रभु कहँ लगि बरनौ,
हरिजनकी मत ले ॥ वृक्षन० ॥

परिशिष्ट-२

अब हौ कासों बैर करौ ?

कहत पुकारत प्रभु निज मुखते ।
“घट घट हौ बिहरौ” ॥ध्रुव ॥

आपु समान सबै जग लेखौ ।
भक्तन अधिक डरौ ॥

श्रीहरिदास कृपाते हरिकी ।
नित निर्भय विचरौ ॥ १ ॥

परिशिष्ट-२

अब हौ कासों बैर करौ ?

कहत पुकारत प्रभु निज मुखते ।
“घट घट हौ बिहरौ” ॥ध्रुव ॥

आपु समान सबै जग लेखौ ।
भक्तन अधिक डरौ ॥

श्रीहरिदास कृपाते हरिकी ।
नित निर्भय विचरौ ॥ १ ॥

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](#)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](#)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Meghdhanu
- Snehrashmi
- Sushant savla
- Amvaishnav
- Yann

- Rocket000
- SKopp
- Zscout370
- Nichalp
- Pumbaa80
- HFret
- Fred the Oyster
- Tcfc2349
- TSamuel
- FDRMRZUSA
- Swapnil1101
- Sangjinhwa
- 5ysksos6
- SpinnerLaserzthe2nd
- Undertiago
- ChiK
- YeBoy371
- John emil hernandez
- DanielPietroWiki2022
- Shebejeyeb
- Paolo Interdonato
- MapGrid
- Sbb1413
- Vikassinghhh
- Boris23
- KABALINI
- Bromskloss
- Tene~commonswiki
- AzaToth

- Bender235
- PatríciaR

-
1. [↑ https://wikisource.org](https://wikisource.org)
 2. [↑ https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)